

2021

2021

2021

INAUGURACJA
54. ROKU
AKADEMICKIEGO

UNIwersytet Śląski
w Katowicach

**54. INAUGURACJA
ROKU AKADEMICKIEGO
2021/2022**

WŁADZE REKTORSKIE UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KADENCJI 2020–2024

prof. dr hab. Tomasz Pietrzykowski

prorektor ds. Współpracy
Międzynarodowej i Krajowej

dr Katarzyna Trynda, prof. UŚ

prorektor ds. Kształcenia
i Studentów

prof. dr hab. Ryszard Koziół

JM Rektor
Uniwersytetu Śląskiego

prof. dr hab. Ewa Jarosz
prorektor ds. Rozwoju Kadry

prof. dr hab. Michał Daszykowski
prorektor ds. Nauki i Finansów

DZIEKANI WYDZIAŁÓW UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W ROKU AKADEMICKIM 2021/2022

prof. dr hab. Adam DZIADEK
Wydział Humanistyczny

prof. dr hab. Leszek MARYNOWSKI
Wydział Nauk Przyrodniczych

prof. dr hab. Zenon GAJDZICA
Wydział Nauk Społecznych

ks. dr hab. Jacek KEMPA, prof. UŚ
Wydział Teologiczny

dr hab. Krystyna DOKTOROWICZ,
prof. UŚ
Szkoła Filmowa
im. K. Kieślowskiego

prof. dr hab. Danuta STRÓŻ
Wydział Nauk Ścisłych
i Technicznych

prof. dr hab. Czesław MARTYSZ
Wydział Prawa i Administracji

dr hab. Krzysztof BĄK, prof. UŚ
Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji

prof. dr hab. Alina Świeściak-Fast
Szkoła Doktorska

dr hab. Mariusz GRABIEC,
prof. UŚ
Międzynarodowa Środowiskowa
Szkoła Doktorska przy Centrum
Studiów Polarnych

PRZEMÓWIENIE INAUGURACYJNE REKTORA UŚ PROF. DR. HAB. RYSZARDA KOZIOŁKA

Uniwersytet – powrót

Między zamknięciem
i otwarciem drzwi
[...]
coś się stało
[...]
ujrzałem życie
z wilczą szczęką
ryj świński
pod kapturem
mnicha
otwarty brzuch świata

widziałem wojnę
na ziemi i niebie
ludzi na krzyżach
którzy nie zbawiali
berło i jabłko
które zgniło w dłoni
widziałem koniec
i początek świata
między zamknięciem
i otwarciem drzwi

Coś się stało

We wspaniałym wierszu *Syn marnotrawny* (z obrazu *Hieronima Boscha*) Tadeusz Różewicz snuje proroczą dla nas refleksję nad problemem powrotu.

Alegoryczne obrazy przejęte z malarstwa Boscha pomagają Różewiczowi w próbie mówienia o tym, jak wrócić do domu i żyć w nim po doświadczeniu wojny. Nasz problem dzisiejszy jest odwrotny, mianowicie: jak ponownie wyjść z domu w świat, po tym, co się ze światem stało na skutek epidemii. Jak Różewicz u Boscha, tak ja u Różewicza szukam inspiracji, aby próbować pomyśleć i nazwać to, co stało się „między zamknięciem i otwarciem drzwi” uniwersytetu. Otwarciem, którego dziś oficjalnie dokonujemy po kilkunastu miesiącach zamknięcia wymuszonego epidemią.

W tym czasie „coś się stało”. To „coś” nazwaliśmy szybko pojęciem naukowym, tj. pandemią koronawirusa, a precyzyjnie: chorobą zakaźną wywołaną przez wirus Sars-cov 2. Wkrótce jednak stało się jasne, że groza tej choroby nie tkwi wyłącznie w jej sile niszczącej ludzki organizm, ale w szyb-

kości i łatwości transmisji wirusa, którego globalne rozprzestrzenianie się paraliżowało organizmy instytucjonalne państw, na czele z ochroną zdrowia i edukacją. Nie dało się zatrzasnąć przed nim drzwi szpitali i uczelni. W strachu i upokorzeniu zamknęliśmy się przed chorobą w domach, pozostawiając opuszczone ulice, place, restauracje, sklepy, teatry, kina; przestrzenie naszej edukacji i pracy. Epidemia wygnała nas do domów ograniczając nam dostęp do świata.

W tym czasie odosobnienia i dystansu społecznego z nami również „coś się stało”, z czego jeszcze nie w pełni potrafimy zdać sobie sprawę, na co jednak wskazują pierwsze badania i wiele świadectw indywidualnych, mianowicie na pogorszenie naszego zdrowia psychicznego oraz szczególnie dla nas ważny wpływ zdalnego kształcenia na efekty nauczania w szkołach. Zanim naukowcy wyjaśnią, co się z nami stało, wiemy na pewno, że w perspektywie ogólnoludzkiej doświadczyliśmy może po raz pierwszy świadomie i na tak wielką skalę wspólnego losu. Mimo różnic kulturowych i politycznych epidemia nas zrównała i zmusiła do przyjęcia tych samych form życia obronnego. Przypomniła tym samym, że jesteśmy jednym gatunkiem, żyjemy na jednej planecie i tylko my ludzie jesteśmy odpowiedzialni za to, co się na niej dzieje. Powszechna, globalna lekcja strachu o zdrowie i życie z powodu wirusa SARS-CoV-2 w nieunikniony sposób splata się więc z innymi globalnymi wyzwaniami, które niebawem ogarną nas wszystkich, takimi jak zmiany klimatyczne czy wielkie migracje uchodźców.

Dziś, myśląc o otwieranym właśnie na powrót uniwersytecie, mam poczucie, że przede wszystkim to podwójne doświadczenie choroby – indywidualne i globalne – wniesiemy w mury naszej uczelni, wraz ze świeżym wciąż poczuciem straty wielu z nas, którzy odeszli. Niepewność zmieni się wkrótce w spokój; badania i nauczanie potoczą się zwykłym trybem, ale to, co się stało, zostawi w nas trwały zapis. Mówi on, że najwspanialsze kampusy i budynki akademickie nie stanowią wystarczającej ochrony dla wirusa, nie tylko biologicznego. Wirus jest także metaforą innych globalnych pandemii, jak populizm lub kłamstwo informacyjne. Jeśli jednak wirus biologiczny skłania nas do opuszczenia przestrzeni publicznej, to wirusy społeczne powinny przyspieszyć nasz powrót na uczelnię.

W obliczu kryzysu zaufania do instytucji państwa uniwersytet pozostaje najbardziej wiarygodną instytucją prawdy, którą nazywamy nauką, a więc taką, której należy rzeczowo i metodycznie dowieść. Nie tylko w tym tkwi dziś cenne dobro publicznej uczelni. Wobec postępującej manipulacji infor-

macją i tendencji do autorytarnego zarządzania instytucjami i państwami, wspólnota akademicka staje się rzadkim miejscem, gdzie obowiązują wartości, zasady i procedury demokracji, a jedynym kryterium oceny człowieka są jego merytoryczne dokonania. I co szczególnie ważne, dzieje się to nie pod przymusem czy z lęku przed karą, ale na mocy dobrowolnej zgody, której fundamentem jest wola i wolność poznania. Ten kluczowy przywilej akademicki oznacza – zgodnie ze słowami Jacquesa Derridy, doktora honoris causa naszego uniwersytetu – „bycie wolnym w poznawaniu, krytykowaniu, stawianiu pytań, wątpieniu, byciu nieograniczonym żadną władzą polityczną i religijną.”¹

Powstaje pytanie, jak tę uniwersalną wyjątkowość uniwersytetu wykorzystać teraz, czyli w nadchodzącym czasie postepidemicznym?

Piekielna sielanka

Wolność badań naukowych i komunikowania o wynikach tych badań to bezcenne dziedzictwo oświecenia. A jednak epoka, której dzieckiem jest nowoczesny uniwersytet, ograniczyła tę wolność, pomniejszając wartość prawdy głoszonej przez filozofię. Ten fakultet, czyli dzisiejszą humanistykę widząc, jako „mniejszy” (w przeciwieństwie do teologii, prawa i medycyny), ponieważ nie ma istotnego znaczenia dla rządzących. Immanuel Kant w *Sporze fakultetów* przyznał filozofii prawo do wypowiedzania każdej prawdy, gdyż jest najdalej od władzy, czyli „nikomu nie może rozkazywać”². Diagnoza Kanta była prorocza. Z punktu widzenia oddziaływania nauki na scenę publiczną, podział na dyscypliny ścisłe i humanistyczne jest nieistotny. Podział określa technokratyczna sprawczość wiedzy naukowej. Ta, która jest niezbędnym instrumentem rządzenia, zwykle jest nobilitowana przez władzę, natomiast wiedza bez wyraźnego znaczenia politycznego ma więcej wolności, za to jest mniej znacząca politycznie.

Uniwersytet, do którego wracamy, powinien znieść Kantowski podział fakultetów. Przedstawiciel każdej dyscypliny ma dziś „do czynienia z prawdą, którą rozum winien być w prawie głosić publicznie”³. Dotyczy to socjologa, który prezentuje dalekosiężne konsekwencje reformy edukacji, glaciologa bijącego na alarm klimatyczny w obliczu wyników badań topniejących lodowców czy epidemiologa stojącego naprzeciw antyszczepionkowców.

¹ J. Derrida, W końcu nauczyć się żyć, przeł. P. Sadzik, Kraków 2021, s. 39.

² I. Kant, Spór fakultetów, przeł. M. Żelazny, Lubicz 2003, s. 58

³ Tamże.

Nadal jednak, jeśli naukowcy wypowiadają się w swoich środowiskach badawczych, mogą liczyć ze strony państwa na autonomię, uznanie dla ich obiektywizmu oraz przywilej niezależności ekonomicznej i światopoglądowej. A uniwersytet wraz z nimi, stając się elitarną wyspą wolnej myśli, niezależnych badań, otwartych i życzliwych relacji między członkami własnej wspólnoty. Pokusa autarkicznej wspólnoty akademickiej jest tym większa, im bardziej rozczarowuje nas lub przeraża świat poza akademią: zgiełk politycznych kłótni, cyniczne manipulowanie lękiem przed uchodźcami czy niechęcią do mniejszości seksualnych; otwarte lekceważenie nauki, na czele z podważaniem sensu szczepień czy kwestionowanie największego historycznego sukcesu narodowego Polski, jakim jest członkostwo w Unii Europejskiej.

Otóż do takiego uniwersytetu, który w osłonie badań i kształcenia dałby nam schronienie przed światem, z którym „coś się stało”; który jest „raczej ucieczkowy, odrealniający niż wychodzący naprzeciw światu, który sami sobie zrobiliśmy”,⁴ wrócić się już nie da. Nie sposób, po pierwsze, dlatego że ten model od dawna podlega erozji, poddawany nieustannej presji ekonomii, polityki, technicyzacji, naukometrycznej ewaluacji czy wszelkiego typu rankingów. Po drugie, ponieważ nie sposób kryć się przed światem w uniwersytecie z powodów etycznych. „Inteligencja jest kategorią moralną” – pisał Teodor Adorno, mając na myśli rodzaj intelektualnego instynktu, który powoduje odruch niezgody na pozór, iluzję czy samooszukiwanie się. Tę niemoralność autonomii świetnie uchwycił Henry David Thoreau.

„Założmy, że ma się niedużą bibliotekę, z obrazami zdobiącymi ściany – z pięknym ogrodem dookoła – w której kontempluje się dzieła naukowe, literackie itp., i nagle człowiek odkrywa, że jego willa z całą jej zawartością znajduje się w piekle, że sędzia pokoju jest jednym z pomocników diabła, ma czarcie kopyto i widlasty ogon – czy wszystkie te rzeczy nie tracą nagle na wartości w naszych oczach?”⁵.

Paradoksalnie, dzięki obecnemu kryzysowi zaufania do informacji oraz niszczenia komunikacji publicznej przez reklamę i propagandę, uniwersytet w Polsce ma szansę odzyskać lub wynaleźć swoją niezwykle ważną rolę – naukową i pedagogiczną, która obiektywizuje się jako pozytywny wpływ na sferę publiczną. Niezastąpioną funkcją uniwersytetu jest bycie instytucją

⁴ M.P. Markowski, Polska, rozkosz, uniwersytet, Kraków 2021, s. 355.

⁵ H. D. Thoreau, *Dziennik* [16 czerwca 1854], przeł. J. Pielichowski, „Literatura na Świecie” nr 9-10, 2020, s. 124.

prawdy naukowej, czyli profesjonalnie dowiedzionej oraz instytucją sensu, czyli przekazywania wiedzy, która pozwala poprawić jakość życia absolwentów – osobistego i wiedzonego z innymi.

Zarówno badania podstawowe i specjalistyczna edukacja, jak i nauka stosowana i kształcenie zawodowe mają ten sam horyzont ludzkiego dobra, ku któremu winny się kierować. Aby ten postulat wypełnić konkretną treścią, uniwersytet musi wykazać na sobie samym, że możliwe jest powiązanie prawa do demokratycznego uczestnictwa w decyzjach o losach społeczności z wymogiem merytorycznego przygotowania do takiego uczestnictwa. To na uniwersytecie ciąży powinność wynajdywania nowych sposobów przełamywania różnic kompetencyjnych w dialogu społecznym oraz rozrywania związku wiedzy i władzy na rzecz nieustannej pracy tłumaczenia i przekładu pojęć i procesów specjalistycznych, których rozumienie jest warunkiem świadomego uczestnictwa obywateli w podejmowaniu decyzji politycznych.

Uniwersytet ze względu na swoje zróżnicowanie dyscyplin jest doskonałą szkołą takiego dialogu, a humanistyka i nauki społeczne mają w tym względzie rolę niezastąpioną. Badając język i jego twory, humanistyka eksperymentuje z nowymi możliwościami mediacji między podmiotami społecznymi. Jej zadaniem jest wynajdowanie i sprawdzanie innowacyjnych i nowoczesnych form komunikacji obywatelskiej, której celem powinno być m.in. urzeczywistnienie demokratycznych ideałów rządzenia. Tworzenie i jak najszerza transmisja społeczna wiedzy specjalistycznej oto wyzwanie dla uniwersytetu. Edukacja wyższa musi wyposażać swoich absolwentów nie tylko w wiedzę merytoryczną, ale także w wiedzę o sposobach budowania – w oparciu o tę wiedzę – konsensusu społecznego w obrębie każdej społeczności, w której będą żyć i pracować.

Aby było to możliwe, uniwersytet musi zrezygnować z fasadowej autonomii, która oznacza nie tyle wolność badań i kształcenia, co wolność od trosk, z jakimi borykają się inne publiczne instytucje; musi przekroczyć swoisty publiczny *désintéressement*, który jest wygodnym brakiem zainteresowania społeczną odpowiedzialnością uczonego. Ta odpowiedzialność jest ściśle związana z wolnością badań i nauczania i żaden „pakiet wolnościowy” nie może tego zmienić. Odpowiedzialność za jakość debaty publicznej dotyczy bowiem w pierwszym rzędzie naszego własnego środowiska, w którym – jeszcze raz Derrida –

„Mamy prawo stawiać wszelkie pytania. Jednak w przypadku udzielania odpowiedzi na pytanie za pomocą fałszerstw czy nieprawd, gestów, które nie mieszczą się już w zakresie rzetelnej wiedzy czy myśli krytycznej, chodzi o coś innego, to niekompetencja lub niesprawiedliwa instrumentalizacja i za to nakłada się kary, tak jak nakłada się kary na złego ucznia. To nie jest tak, że ma się status profesora, żeby móc mówić na uniwersytecie cokolwiek bądź, ale trzeba zachować możliwość zadawania pytań, weryfikowania.”⁶

Ten sam rygor profesjonalny, któremu poddajemy swoje badania i nauczanie, uczony winien stosować w wypowiedziach publicznych, kiedy komunikuje czy popularyzuje wyniki swoich badań. Więcej, jest do takiej komunikacji społecznej zobowiązany.

Inspiracje przychodzą także spoza świata akademickiego. Uniwersytet Śląski uhonorował w tym roku doktoratem honoris causa wspaniałą lekarkę, Jolantę Wadowską-Król. Łatwo sobie ją wyobrazić jako niezależną uczoną, która w ciszy laboratorium bada przez lata próbki krwi szopienickich dzieci dotkniętych ołowicą, publikując wyniki tych badań w prestiżowych, wysoko punktowanych czasopismach. Byłaby chlubą każdego uniwersytetu. Użycie wyników tych badań dla budowania świadomości zdrowotnej rodziców oraz presja na władze pozbawiły Jolantę Wadowską-Król szansy na obronę doktoratu i karierę badawczą.

Rozmyślając o tym, co się stało między zamknięciem i otwarciem drzwi, wiem na pewno, że uniwersytet pozostanie sobą tylko jako rzeczywista społeczność, która żyje, pracuje i rozmawia ze sobą. Bez ponawianego codziennie w pracy naukowej i pedagogicznej uspołecznienia wiedzy nie będzie ona miała sensu, nie stanie się siłą regulującą nasze decyzje. Widzimy z całą ostrością, że w świecie pozaakademickim, to nie racjonalność naukowa decyduje o naszych postępach. Uświadamiamy sobie, że można wynaleźć szczepionkę, ale nie mieć pojęcia, jak skłonić większość ludzi, żeby się zaszczepili? Że można mówić prawdę i jej dowodzić, ale nie mieć sposobu, aby przekonać tych, którzy wolą słuchać kłamstw, choć wiedzą, że to kłamstwa. Że można wykazać, że wdychamy trujące powietrze, pijemy zanieczyszczoną wodę, jemy szkodliwą żywność i degradujemy naturę, ale nie umiemy się przekonać do zmiany nawyków ani wyrzucić presji na firmy i rządy.

⁶ J. Derrida, W końcu nauczyć się żyć, przet. P. Sadzik, Kraków 2021, s. 40.

Dlaczego uniwersytet bywa tak bezbronny wobec bezpodstawnych mniemań, powierzchownych opinii, spiskowych teorii czy zadowolonej z siebie głupoty?

Z powrotem – do świata i do siebie

Prawda instytucjonalna doznaje kryzysu na całym świecie. Przekłada się to na taki stan umysłu, kiedy człowiek bardziej ufa temu, w co wierzy, niż w to, co wie. Żeby było inaczej, pojedynczy człowiek musi widzieć, że prawda jest intersubiektywna i ma instytucjonalny autorytet – uniwersytetu, szkoły, prawa, Kościoła. Bez społecznego uznania dla tych instytucji prawda ta zostaje zakwestionowana równie łatwo, co opinia sąsiada. Obserwujemy groźny proces, w którym niszczenie niezależności instytucji publicznych powoduje uzasadniony brak zaufania obywatela do ich wypowiedzi, a w konsekwencji pogrąża społeczeństwo w anarchii opinii. Dziś, kiedy dostęp do informacji jest wolny, student i obywatel mogą się pozornie obyć bez pośrednictwa instytucji wiedzy. W rzeczywistości, pozbawieni narzędzi i metod weryfikacji tego, co jest wiedzą prawdziwą lub przynajmniej rzetelnie wytworzoną, popadamy w bezzadność i znużenie nadmiarem informacji. Tę nową rolę uczonego i nauczyciela przepowiadał proroczno Emanuel Levinas, pisząc, że „mistrz musi stawić opór anarchii ucznia”, aby pomóc mu – dodajmy – mierzyć się z anarchią informacji w świecie pozaakademickim.

Autorytet i wiarygodność uniwersytetu opiera się na wybitnych dokonaniach jego uczonych oraz na nowoczesnym kształceniu, które szanuje potrzeby i oczekiwania studentów. To oczywiste, ale niewystarczające. Uznanie i godność uniwersytetu powstają, kiedy widomym jest, że służy on poprawie życia ludzi, którzy tworzą jego wspólnotę oraz tych, którzy żyją w jego badawczym i pedagogicznym oddziaływaniu. Zapraszając studentów i naukowców w swoje mury, uniwersytet składa obietnicę, że dzięki nauce i wiedzy lepsza przyszłość jest możliwa. Jako największa uczelnia regionu taką rolę chcemy pełnić, będąc twórcą i uczestnikiem wielu inicjatyw, debat oraz projektów, które łączy wspólna troska o transformację Śląska, co oznacza przede wszystkim pracę nad poprawą jakości życia mieszkańców naszego regionu.

Nauka akademicka oraz zaawansowane kształcenie prowadzone w uczelniach regionu mają szansę stać się nowym, właściwym przemysłem Śląska. Na nim powinna zostać budowana nowa odmiana unikalności cywilizacyjnej regionu. Śląsk przyciągał ludzi z różnych stron Polski i świata miejscami pracy w przemyśle, wysoką kulturą techniczną, nowoczesnymi formami życia

miejskiego. Trwający od schyłku XX wieku zmierzch przemysłu ciężkiego, na czele z wydobywczym, zmusza do wypracowania nowego modelu rozwoju województwa śląskiego. Chcemy, aby Uniwersytet Śląski, wraz z pozostałymi uczelniami regionu, był motorem transformacji regionu, jak również generatorem innowacji społecznych i gospodarczych. Wbrew przemysłowej tożsamości tej części Polski, to kultura i humanistyka jako pierwsze objawiły nowe możliwe oblicze miasta i regionu. Sukces Strefy Kultury w Katowicach dobitnie to wyraża. Czas dołączyć do nowej konstrukcji drugi filar – Strefę Nauki, czyli przestrzeń miasta, w której dominują funkcje akademickie. Sukces Katowic jest dowodem słuszności tej strategii i punktem odniesienia dla innych miast akademickich naszego regionu. Każdy polityk i działacz samorządowy, któremu leży na sercu przyszłość województwa śląskiego, powstrzymanie wyjazdów stąd młodych, zdolnych ludzi, badanie i poprawa jakości życia w regionie oraz jego najszerzej rozumiany rozwój, powinien wspólnie z uczelniami nad nim pracować.

Bez względu na polityczną koniunkturę my, uporczywie i konsekwentnie musimy doskonalić naszą uczelnię. Fundamentem tej doskonałości są badania naukowe, a ich wysoki poziom jest i będzie doceniany i nagradzany. Opracowany przez prorektora Michała Daszykowskiego system projakościowy temu służy i wielu naszych uczonych doświadczyło już jego pozytywnego działania. Chętnie będziemy angażować coraz większe środki w nagradzanie ważnych i wybitnych osiągnięć naukowych i ich publikacji.

Nadchodząca ewaluacja jest ważnym sprawdzianem siły naszych dyscyplin naukowych, ale nasze cele i ambicje naukowe muszą sięgać o wiele dalej, niż wygrana na punkty. Chcemy być liczącym się w Europie uniwersyte-tem, w którym prowadzenie badań i studiowanie jest prestiżowym celem naukowców i studentów. Zadaniem wielkiej wagi dla rektora ds. nauki, dyrektorów dyscyplin, kierowników zespołów badawczych, na koniec każdego pojedynczego naukowca jest budowanie kultury badawczej, w której punkty publikacyjne są jedynie uboczną, formalną miarą organu, w którym publikujemy swoje prace. Nie można zlekceważyć systemu ewaluacji, ale wypełnianiu obowiązków publikacyjnych musi towarzyszyć przekonanie, że nie są one celem naszej pracy. Kto z nas, zapytany poza uniwersyte-tem o to, czym się zajmujemy naukowo i jakie są efekty naszej pracy badawczej, odpowie: „Opublikowałem dwa artykuły po 100 pkt.”

Kształcenie w czasie pandemii ostatecznie utwierdziło nas w przekonaniu, że zmiany w ofercie i sposobie kształcenia w naszej uczelni są konieczne.

Pod kierunkiem prorektor Katarzyny Tryndy od kilku miesięcy trwają prace nad założeniami reformy studiów licencjackich. Ich efektem będzie oryginalna i unikalna w Polsce forma kształcenia, oferująca studentom funkcjonalną, nowoczesną edukację kierunkową i powiązaną z nią ofertę interdyscyplinarną, ogólnoakademicką, z której student będzie mógł wybierać, tworząc program studiów, jaki sam uzna za celowy i potrzebny.

Prorektor Ewa Jarosz kieruje rozległymi pracami poświęconymi nowej ocenie okresowej pracowników. Chcemy, aby była ona czytelna, niedolegliwa, uwzględniająca specyfikę dyscyplin i kierunków, gdzie prowadzimy badania i uczymy. Szczególnie wiele uwagi poświęcamy nowej procedurze konkursów. Coraz większa liczba kandydatów do pracy w US, z Polski i ze świata, utwierdza nas w sensowności tych zmian.

Fundamentalnie ważne jest związanie na stałe naszej uczelni z akademickim „krwioobiegim” Europy. Prorektor Tomasz Pietrzykowski koordynuje prace w ramach sojuszy T4E, który skupia 7 uczelni z różnych krajów, tworzących dla swoich studentów i pracowników wspólny „kampus”. Istotną częścią tego sojuszu jest również współpraca naukowa, o którą na nasz wniosek uzupełniono wspomniany projekt.

Te działania wewnętrzne budują mocną pozycję Uniwersytetu Śląskiego w regionie i kraju oraz dają nam mandat do inicjatyw międzyuczelnianych. Wspólnie z Uniwersytetem Ekonomicznym i Politechniką Śląską aplikujemy o środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji na sfinansowanie projektu Zielonej Strefy Nauki, w ramach którego chcemy dokonać rewitalizacji obszaru wzdłuż Rawy, przekształcając go w strefę rekreacji i popularyzacji nauki. Instrumentem transformacji miasta i regionu ma być nasza nowa infrastruktura badawcza (Śląskie Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych), z której korzystać będą inne uczelnie, a korzyść odnosić mieszkańcy. Przekonujemy coraz skuteczniej, że infrastruktura akademicka wypełniona badaniami i edukacją młodzieży stanowi swego rodzaju „maszynę sprawiedliwej transformacji”. Naszymi sojusznikami w tych staraniach musi być społeczność naszych miast akademickich. Niezwykle skuteczną platformą dialogu społecznego uczelni z mieszkańcami jest Śląski Festiwal Nauki Katowice, którego kolejna edycja odbędzie się w plenerze, wzdłuż Rawy. Dziewięć uczelni weźmie w tym roku udział w największym polskim święcie nauki, które w ubiegłej edycji odwiedziło ponad 50 tys. osób. Ranga festiwalu sprawiła, że będzie on reprezentował Śląsk na wystawie Expo 2020 w Dubaju.

I wreszcie wspomnieć trzeba o najbardziej ambitnym przedsięwzięciu, którego inicjatorem i uczestnikiem jest Uniwersytet Śląski – aplikacja Katowic do tytułu Europejskiej Stolicy Nauki w 2024 r. Przed nami czas trudnych negocjacji, których dotychczasowy przebieg daje podstawy myśleć, że jesteśmy na dobrej drodze do uzyskania przez miasto wspomnianego tytułu.

To jedynie wybrane działania Uniwersytetu Śląskiego w czasie naszej w nim nieobecności. Aby dać sobie dowód, że nieprzerwanie toczy się nasza praca naukowa, edukacyjna i administracyjna stworzyliśmy cotygodniowy newsletter, żebyśmy nie tracili się z oczu jako cała społeczność, w której nieustannie coś się dzieje – „między zamknięciem i otwarciem drzwi”.

Czas epidemii, który opróżnił kampusy akademickie, wymagał od uniwersytetów swoistych dowodów na istnienie. Dziś, kiedy ostrożnie wracamy, aby odtworzyć rzeczywistą społeczność naszej uczelni, ta potrzeba nie jest mniejsza. Trzeba jasno uświadomić sobie i nazwać ten brak, który odczuliśmy w trakcie długich miesięcy zdalnego kształcenia. Brak, który był rodzajem bezdomności, choć przebywaliśmy w domach; uchodźstwa, choć prawie nie ruszaliśmy się ze swoich stron rodzinnych. Uszliśmy zagrożeniu epidemii, a teraz wracamy do opuszczonego domu, którym jest nasz uniwersytet. Istnieje pokusa, aby widzieć w tym powrocie kolejną szansę umknienia nieogóścinnemu i wciąż groźnemu światu do miejsca, gdzie rządzi rozum i dobre prawo.

„myślałem że moje miejsce tu na mnie czekało”

- mówi bohater cytowanego na wstępie wiersza Różewicza. I mnie ta myśl nie opuszczała w obliczu zamkniętego uniwersytetu. Stał za nią niepokój, że przecież to, co nazywamy uniwersytetem, nie będzie czekało niewzruszone, aż znów obejmimy je posiadanie. Aby powrót na uczelnię nie okazał się kolejną ucieczką przed rzeczywistością, trzeba uznać, że za jej kształt my, uczeni, studenci, doktoranci i wszyscy pracownicy ponosimy odpowiedzialność. A czas oddalenia pozwolił nam przemyśleć, czego pozbawiliśmy siebie i innych, opuszczając kampusy naszych miast akademickich.

Żeby nie pozostawać z tym samym, w lipcu tego roku zadaliśmy sobie za pośrednictwem Gazety Uniwersyteckiej pytanie, do jakiego uniwersytetu chcemy wrócić. Tego rzeczywistego, możliwego w obecnych realiach, ale również wyobrażonego, a nawet idealnego. Oto fragmenty Waszych wypowiedzi, za które jestem ogromnie wdzięczny, gdyż dały mi poczucie wspól-

nej troski o unikalne dobro, jakim jest nasz uniwersytet i pozwoliły lepiej zrozumieć, do czego wracamy lub powinniśmy wrócić.

„Zdecydowanie chciałabym natomiast wrócić do wyremontowanego, estetycznego budynku z dobrym sprzętem zapewnionym każdemu wykładowcy. Kiedy idę na wydział po pracy w domu, to jeszcze bardziej niż wcześniej razi mnie kontrast.”

Agnieszka Skorupa

„Kształcimy ludzi mądrych i wrażliwych, a nie (tylko) elementy rynku pracy”.

Monika Szyńol

„warto byłoby szczerze zaufać pracownikom”.

Maciej Marmola

„Po powrocie na uczelnię, budzącym różne emocje po tak długim okresie nieobecności, chciałabym natomiast spotkać się ze zrozumieniem, wsparciem oraz niedyskryminującym podejściem ze strony prowadzących.”

Wiktoria Grelewicz

„Jako Uniwersytet starajmy się objaśniać świat ludziom (chyba nigdy nie było to bardziej potrzebne niż dziś), a jako Universitas stosujemy zasady, które sami głosimy [...]. Oraz praktykujemy zwykło-niezwykłą czułość”

Tomasz Okraska

„Trzeba nam nieustannie pytać, co dla człowieka najlepsze. By nie stało się ciemno. Proces zdobywania wiedzy i kształtowania wyobraźni z natury uwiera. Kosztuje. I dopiero wtedy staje się cenny. Życzyłbym sobie, by post-pandemiczny uniwersytet był jak ziarno piasku odłożone w muszli mięczaka. By kreował perły”.

Sławomir Sułowicz

Pragnę powrotu do normalności, do możliwości spotykania się face to face nie tylko z studentami, ale też z paniami z dziekanatu, z paniami sekretarkami, pracownikami administracji na kampusie w Cieszynie – jednym słowem z ludźmi, a nie z prostokątami na ekranie laptopa.[...] Na pytanie, jaki uniwersytet po pandemii, moja odpowiedź brzmi – zaszczerpiony.

Zdzisław Ciuk

„Mniej betonu przed oczami, a więcej zieleni: krzewów, trawników, łąk kwietnych, które zachęcałyby studentów do spędzania czasu w kampusie, gdzie pod liściem klonu ten, kto zechce, będzie mógł uczestniczyć w spotkaniach i zajęciach online”.

Magdalena Stryja, Agnieszka Maroń

„Dlatego też marzy mi się uniwersytet, który rozpoznaje pracę i ją szanuje. Uniwersytet, który zrozumie, z jakimi kosztami i wyrzeczeniami wiąże się dla wielu z nas studiowanie.

[...]być może najważniejszy element mojego uniwersytetu marzeń: powinien on rozpoznać swoje miejsce w świecie polityki i zabiegać o takie rozwiązania, które umożliwią mu autonomię oraz realizowanie wartości przyswiecających społeczności akademickiej – zarówno w sferze etyczno-administracyjnej, jak i materialno-logistycznej.”

Michał Rams-Lugowski

„Uniwersytet powinien być miejscem do dyskusji na każdy temat – bez względu na politykę, religię czy inne czynniki.

Szacunek w słuchaniu i wyrażaniu opinii musi przewyższać emocje. Przykładem może być podejście do szczepień przeciwko COVID-19. Nie chciałbym, aby UŚ poszedł w ślady niektórych uniwersytetów w Stanach Zjednoczonych i umożliwiał studiowanie wyłącznie osobom zaszczepionym.”

Dawid Hornik

„Uważam, że uniwersytet powinien rozwijać się równolegle z postępującą cyfryzacją wszystkich sfer naszej rzeczywistości, tj. zachować formę zajęć dydaktycznych online [...]. Niech ona nas uniesie i poniesie w nieodkryte jeszcze obszary nauki, choć jednocześnie nie neguję poglądu wielu naukowców i zgadzam się z nim, że wiedza jest trudna i być może nie jest dla każdego, gdyż jej ciężar/brzemień odczuwa się każdego dnia i nocy.”

Mateusz Kminikowski

Staliśmy się mniej lub bardziej chaotycznym zbiorem „wolnych elektronów”, pozbawionych mentora „roninów”. Odosobnienie czasu pandemii tylko wzmocniło tego rodzaju odczucia. Zatem wniosek czwarty: koleżanki i koledzy powinni jak najszybciej organizować się w niewielkie zespoły wspólnej idei, bowiem tylko w ten sposób, wyszedłszy „z kryjówek” i przestawszy się „błąkać”, będą mogli zrealizować swoje naukowe cele oraz zacząć budować wspólnotę myśli i pracy.

Tadeusz Sławek

„Dziś wszystko wskazuje na to, że uniwersytet oparty na idei profesjonalizacji jest najbardziej efektywny, oczywiście w ramach procedur pomiarowych, które sam wytworzył i które nazywamy dziś w skrócie listą szanghajską. Świadomość ta oczywiście niczego nie zmienia: i tak musimy zagrać w tę nie naszą grę, ponieważ w naszą nikt poza nami grać nie chce, a nawet i my sami nie wierzymy już w reguły, według których udajemy, że gramy. Dodać wypada, że rozstanie z tym dawnym uniwersytetem będzie – już jest – bardzo bolesne, a nowe, które w końcu przyjdzie na miejsce starego, będzie rozczarowujące dla tych, którzy dawne jeszcze pamiętają. [...] Ale na początek przede wszystkim: żadnych marzeń!”

Filip Mazurkiewicz

„Jeśli nie znajdziemy w sobie zapātu do troski, opieki, dążenia do sprawiedliwości, to nie mamy niczego do zaproponowania światu po pandemii. Jeśli nie zaczniemy się buntować przeciwko zastanym normom, ustaleniom, przeciw nowej rzeczywistości, to pochłona nas one niczym otchłań. Tylko bunt nas ocali.”

Magdalena Piekara

„Uniwersytet, który bada i szuka nowych rozwiązań, żeby żyło nam się lepiej, żeby świat się rozwijał, ale tak, aby natura się nie cierpiała. Uniwersytet, który ma prestiż i jest społecznie użyteczny. Jest autonomiczny i ma wolność nauczania. Dostarcza studentom i doktorantom aktualną wiedzę naukową i przygotowuje niezbędnych specjalistów do różnych dziedzin. Wychowuje i kształtuje członków wolnego, tolerancyjnego i demokratycznego społeczeństwa. [...] Chciałbym wrócić do Uniwersytetu, który jest odważny, trochę szalony, przekonujący. Uniwersytetu, który łamie stereotypy. Uniwersytetu, który potrafi zmienić społeczeństwo, region, kraj, świat”.

Giga Gogosashvili

„Starczy, na początek, że wrócimy, że się na żywo zobaczymy. Wrócimy do tego miejsca, w którym nam przerwano”.

Łukasz Kliś

**WYKŁAD INAUGURACYJNY
PROF. DR HAB. GRAŻYNY BORKOWSKIEJ
z Instytutu Badań Literackich PAN**

PROFESOR GRAŻYNA BORKOWSKA

Kilka uwag o naszej (polskiej) mentalności

fot. Tadeusz Późniak

1.

Bardzo interesującym tytułem opatrzył Profesor Józef Bachórz, mistrz dziewiętnastowieczników, artykuł poświęcony naszemu najpłodniejszemu pisarzowi: *Zdziwienia* Kraszewskim. Tak, pierwszy impuls badawczy nie zawsze, a może należałoby powiedzieć – rzadko, motywowany jest hierarchią spraw, które podejmujemy, rangą pisarza (w tym przypadku niekwestionowaną), wielością perspektyw, które wnosi jego twórczość. Pierwszy impuls – tak sądzę – przychodzi skądinąd. Ma naturę afektywną, wiąże się z zaangażowaniem emocjonalnym, które nie musi wyrażać zachwyty lub niechęci. Często natomiast odwołuje się do zdziwienia, tej słabo definiowalnej sfery leżącej między biegunami (nie)wiedzy i aktywizującego proces myślowy poruszenia.

Przygotowując, w gronie znakomitych badaczy, *Słownik polskiej krytyki literackiej 1764–1918*, nieraz doznawałam uczucia zaskoczenia, pomieszania, zadziwienia. Wrażenia te dotyczyły różnej materii rzeczy: rozległości horyzontów intelektualnych naszych poprzedników na grun-

cie krytycznym; ich doskonałej znajomości literatury europejskiej en bloc; wykształcenia, które prawie nigdy nie zamykało się w jednej dziedzinie, w jednym ośrodku akademickim, a było wspomagane studiami zagranicznymi; poziomu nauczycieli z dobrych gimnazjów, którzy dysponowali nie tylko stopniami naukowymi, ale i wiedzą na poziomie badawczym, i byli w związku z tym autorami wartościowych książek. Okazuje się, że krytycy „spoza kanonu” budzili zdziwienie także wśród swoich współczesnych; czasami rodziło to nawet podejrzenia i wątpliwości atrybucyjne; zastanawiano się, czy nazwisko uwidocznione na stronie tytułowej nie jest pseudonimem i poszukiwano właściwego autora pośród znanych krytyków. Taki los spotkał m.in. Jana Szarotę, nauczyciela galicyjskiego, autora znakomitych prac poświęconych symbolistycznym poetom francuskim. W wielu bibliografiach i leksykonach, także dziś wydawanych, jego książkę przypisuje się Janowi Lorentowiczowi.

Najsilniejsze jednak emocje wzbudziło we mnie zdziwienie płynące z innej strony, z pola obserwacji uderzających wysoką frekwencyjnością: powtarzalność sporów, jakie prowadzili i prowadzą między sobą krytycy wyznający różne stanowiska światopoglądowe; powtarzalność zarzutów, powtarzalność argumentów, tożsamość obrazów świata – wtedy (wiek dziewiętnasty) i później. Znaczenie strukturalne leksemu «tożsamość» jest bliskie, właściwie identyczne ze znaczeniem realnym i praktyką językową: tożsamość to niekoniecznie identyfikacja z obszarem wspólnych wartości, ukształtowanych w toku rozwoju historycznego, w polskim uzusie językowym, tożsamość to «to samo», powtarzane w kółko, bez możliwości wyjścia z zakłętego kręgu, bezruch, zapętlenie, kłincz, pat.

Był sobie krytyk. Nazywał się Józefat Nowiński. Urodził się w guberni kijowskiej w roku powstania styczniowego. Studiował we Francji, osiadł w Warszawie. Był dobrze wykształcony, nie ulegał wpływom żadnej ideologii, emanował życzliwością wobec świata, z reguły mocno reagował na przejawy głupoty, zapalczywości, bezduszności. Chorował psychicznie i wkrótce potem, kiedy uznano, że jest uzdrowiony i może wrócić do życia codziennego – zabił się strzałem z rewolweru w Ogrodzie Botanicznym w Warszawie, tuż przy ruinach Świątyni Opatrzności. Był rok 1906. Zanim to się stało, erudycja i temperament czyniły z Nowińskiego świetnego polemistę. Talent tego rodzaju objawił się m.in. w artykule *Bankructwo rozumu* („Głos” 1896, nr 8–9; dalej: B i nr pisma), poświęconym krytycznemu omówieniu dwu prac Teodora Jeske-Choińskiego – *Na schyłku wieku. Studium* (1894) oraz *Rozkład w życiu*

i literaturze. Studium (1895) – publicysty na początku drogi zawodowej związanemu z łagodniejszym skrzydłem kampanii pozytywistycznej, po latach jej wroga. W rozprawie *Na schyłku wieku* pisał:

Z gruzów krytycyzmu należy dźwignąć przede wszystkim dawną moralność (za siebie tylko mówię), zdyskredytowaną przez eksperymenty nauki „niezawistej”. Nie mędrkowanie nad domniemanym rozwojem zasad etycznych, nie studia porównawcze nad moralnościami różnych ras i epok, nie platoniczne gadaniny o altruizmie bronią łatwości człowieka dobrego przeciw podłości złego, lecz nakaz kategoryczny, nie podlegający zmiennym komentarzom i tłumaczeniom nauki. [...] Jedynie religia ma moc opoki opierającej się skutecznie wichrom i burzom krytycyzmu. [...] Ona jedna ustanawia trwale wskazówki etyczne [...]. Tylko zastygli w gabinetach uczeni, odcięci od życia rzeczywistego, o którym nie mają żadnego wyobrażenia, jak ów Sixte Bourgeta, wpadają na pomysły tak nawiwne. Żadne wyznanie nie dorównało pod względem etycznym chrześcijaństwu. Moralność świecka, naukowa, niezawista, postawiona obok chrześcijańskiej, robi wrażenie kodeksu barbarzyńców, ludojadów, mimo swej kazuistyki altruistycznej.

(*Na schyłku wieku*, 257–258; dalej: N i nr strony)

Nieco ukryte w powyższym fragmencie dezawuowanie nauki staje się jasno wyrażonym przestaniem kolejnej rozprawy: nauka jest źródłem postaw materialistycznych, bezideowych: „Nam, którzy chowaliśmy się między r. 1850. a 1870., czyli w chwili największego rozkwitu rządów rozumu, nie mówiono ani w domu, ani w szkole o szlachetności tego czy innego fachu, lecz tylko o jego wartości praktycznej. Zalecano nam adwokaturę, medycynę, inżynierię, przemysł, handel jako rzemiosła dające nadzieję zdobycia szybko majątku” (*Rozkład w życiu i literaturze*, 68; dalej: R i nr strony). A kobieta? – pyta Jeske-Choiński. „Kobieta XIX-go stulecia przypominała sobie, że »poniżała się« przez długi szereg wieków jako »poddanka mężczyzny« i spodziewała się od wszechmogącego rozumu zupełnego równouprawnienia z płcią, zwana brzydką” (R, 74). Choiński w rozprawie z 1895 roku lokuje kobiety w domu, w rolach określonych przez naturę. Píše, że rzuciły się one do uniwersytetów, chciwie wiedzy, ale szybko je porzuciły, bo nauka wymaga wysiłku, poświęceń, a pozyskane uprawnienia lekarza czy nauczyciela przynosiły skromny dochód (przed chwilą roztaczał, jak pamiętamy, komercyjną wizję zawodów podejmowanych dla pieniędzy). O emancypantkach wydaje zdecydowany sąd potępiający ich aktywność: chcą poprawiać naturę. „Najzacieklejsze z nich udają nienawiść do płci mocnej i pogardę dla cnót i tęsknot niewieścich” (R, 76).

Nowiński powątpiewał, czy lekarstwem na kryzys etyczny w świecie i erupcję ludzkiego egoizmu jest religia inkwizytorska, egzekwowana administracyjnie. Szczególnie mocno protestował przeciwko oskarżaniu nauki, traktowanej jako „synonim zepsucia” (B, 8), o szerzenie demoralizacji; postawę Jeske-Choińskiego definiował jednoznacznie:

Zajmuje on stanowisko wyraźnie wrogie względem wszelkiej nauki. Nie tylko lettres, ale i sciences łaski u niego nie znajdują: dzieła jego – pozszywane są z łatek im przyczepianych. Gdybyśmy chcieli z wniosków jego za przesłanki użytych, nowe wnioski wyprowadzać – wygłosilibyśmy „nakaz kategoryczny” popalenia wszelkiej bibuły wraz z „mołami bibulanymi”, tj. książek wraz z ich autorami (czylić wyjątek dla p. Ch i jego przyjaciół).

(B, 8)

Obnażając mierność wiedzy Choińskiego (można powiedzieć, że jest ona adekwatna do jego poglądów na naukę), dodawał:

Należy przy tym pamiętać, że teorie p. Ch. [chodzi o poglądy antycywilizacyjne] nie mają nic wspólnego ani z ideą powrotu do natury Rousseau, ani z pojęciem Carlyle’a, który wszelką wiarę szczerą i głęboką, całą duszę wypełniającą, a więc niepotrzebującą żadnych z zewnątrz „nakazów kategorycznych” – stawia wyżej od wszelkiej wiary formalnej [...]. Że wiedza sama nie może zaspokoić wszystkich potrzeb ducha ludzkiego, wątpić mogą ci tylko kochankowie przyrody, co idąc od odkrycia do odkrycia, w jednym tylko kierunku myśl wytężając, nie mają czasu zatrzymywać się nad pytaniami natury ogólnej, ale p. Ch. żąda anatemy na naukę nie w imię ekstatycznej miłości dla jakiegoś ideału, nie wskutek rozpaczliwego odczucia całą treścią swej istoty krwawych szponów pytań, na które wiedza odpowiedzi dać nie jest w stanie (Tolstoj), lecz po prostu ze względu na cele praktyczne: nauka zbrodniarka jest, bo kto się jej dotknie, traci „naiwność”, nie czuje w gębie wędzidła.

(B, 8)

Krytyk w sposób przekonujący zdezwuował autorytet naukowy Choińskiego, przemawiającego „tonem Fausta nowożytnego” (B, 9), wykazując, iż autor rozpraw dysponuje pozorną erudycją, nieadekwatną wobec źródeł i bałaganiarsko przywoływaną („bigos”, tamże), opierał swoje tezy na wiedzy z drugiej ręki, nieporozumieniach i rażących błędach. Bo niby dlaczego Pasteur miał być tym uczonym, który zburzył podstawy ewolucjonizmu, dlaczego zostały porównane i uznane prawie za tożsame tak rozmaite teorie, jak pozytywizm,

materializm i ewolucjonizm (łączy je niechęć do teologii, metafizyki, religii, filozofii spirytualistycznej, ale to zbyt słaba podstawa porównania), dlatego Claude Bernard został określony jako ten, który doprowadził filozofię pozytywną *ad absurdum*, dlatego wreszcie odrzuca publicysta antropologię kryminalistyczną (pisząc, że w pracach z tej dziedziny „potop obserwacji zalewa nam uszy, oczy, mózg, iż nic nie słyszymy, nie widzimy nie rozumiemy (N, 58). „Zapewne stan taki tłumaczy wiele”, ironizuje Nowiński (B, 9). Choiński (p. Ch.) nie stroni od konstrukcji plagiatowych, gdzie przypisuje sobie wywody zaczerpnięte od innych myślicieli. Sławy obrzuca błotem, Renana nazywa „starym cynikiem”(N, 60). Czasami przyznaje, że cytatu nie zaczerpnął z oryginału, ale np. z dzieła księdza biskupa Bougaud, „są to tylko rzadkie błyski pamięci o obowiązkach szczerości” (B, 9).

2.

Powiedzmy tak: debata sprowokowana zaczępnymi, słabymi merytorycznie rozprawami Jeske-Choińskiego, których echa, a czasem wyraźne powtórzenia, rozpoznajemy w hasłach dzisiejszej publicystyki i w wypowiedziach oficjalnych, mających (lub mających mieć) wpływ na programy nauczania, sposób myślenia i działania naszych współobywateli, należy do nieprzemijających motywów polskiej kultury. Jej korzenie tkwią w głębokich pokładach mentalnych, które może nietrudno wskazać, ale trudno wytłumaczyć.

Wróćmy do tego wątku. Teraz skomplikujemy sobie nieco sytuację narracyjną, odwołując się do artykułu wybitnego historyka kultury okresu międzywojennego, Stefana Kołaczkowskiego, i do zjawiska nazwanego przełomem antypozytywistycznym. W kulturze europejskiej ów przełom sytuujemy w ostatnich dekadach XIX wieku. Obejmuje on proces emancypacji nauk humanistycznych spod władzy przyrodoznawstwa, spór o autonomię sztuki, dostrzeżenie nieprzezroczystości języka artystycznego, jego twórczą rolę w procesie literackim, ożywienie na gruncie filozofii, powrót zagadnień metafizycznych do rejestru kwestii, którymi zajmuje się nauka.

W Polsce wygląda to inaczej. Zaczyna się później, sięga początków XX wieku, ale przede wszystkim inne są jego dominanty. Kołaczkowski trochę wyrównuje różnice między kalendarzem polskim i europejskim, przesuwając rozpoznanie zapowiedzi zmian na połowę lat 80. XIX wieku, i wymieniając cztery punkty sygnałne tych transformacji: *Ogniem i mieczem* Sienkiewicza (1884); *Nad Niemnem* Orzeszkowej (1885); zesłanie Piłsudskiego na Syberię (1887); publikacja *Rzeczy o obronie czynnej i skarbie narodowym* Miłkowskiego (1887). Enumeracja ta pokazuje drogę myślową autora rozprawy. Jego

punkt wyjścia jest konstruktem zbudowanym ex post (w roku 1887 Piłsudski nie był postacią mobilizującą naród, nawet w roku 1914 poparcie dla niego wyglądało bardzo skromnie). Broszura Miłkowskiego-Jeża ma charakter życzeniowy, przedstawia wyidealizowaną wizję polskiej siły i jedności, zaangażowania ludu w walkę zbrojną. Wylobryzmiono rolę Sienkiewicza. Orzeszkowa wydaje się w tym wyliczeniu najbardziej na miejscu, ale celebrowanie nadniemeńskiej mogiły brzmi niepokojąco. Można w tym widzieć gest komemoracyjny, ale także, jak w dramatach Wyspiańskiego interpretowanych przez Brzozowskiego – triumf śmierci. Kołaczkowski cenił przyjęcie przez pokolenie przełomu postaw aktywistycznych: aktywizm podważał determinizm i racjonalizm – dwa bastiony pozytywistycznego myślenia, wynikające – jego zdaniem – ze słabej woli, poczucia przegranej, i otwierał drogę wątkom narodowym. Badacz deprecjonował publicystykę Świętochowskiego i jej podstawy światopoglądowe, wyższość przyznawał Janowi Ludwikowi Popławskiemu, założycielowi pisma „Głos” (1886), mającego spajać wszystkie warstwy społeczne w prężny, solidarny, imponujący naród, później teoretyka endecji, redaktora „Przeglądu Wszechpolskiego”.

Kołaczkowski pisał:

Przeciwstawienie się Popławskiego pozytywizmowi było całkiem świadome i radykalne. Nic lepiej może nie charakteryzuje pogardy Popławskiego dla ciasnoty pozytywizmu, jak szorstka uwaga o piętnie, jakie kładł on na umysły nawet bardzo samodzielne, wypowiedziana à propos Prusa. Mimo wielkiego uznania dla tego powieściopisarza stosuje on do niego trywialne porównanie o suce rasowej, która gdy raz miała szczenięta z kundlem, i w następnych pomiotach czystość rasy czymś zamąci, bez jasnej do tego przyczyny. Kundlem w tym porównaniu jest pozytywizm. Popławski wydaje bezwzględną walkę tzw. realnej polityce i wyraźnie stwierdza, że mniemany romantyzm był w swoim czasie polityką realną. Chociaż Popławski przyjął zdobycze krytyki pozytywizmu i daleki był od niedocenienia haseł pracy organicznej, cechuje go inna postawa. Instynkt, wola, to są realne siły, na których Popławski opiera swój program niepodległości. Dlatego właśnie zostaje ludowcem, liczy na lud, że w nim instynkty nie zostały stłumione. Ale toż samo oparcie się na uczuciach prowadzi go do wysunięcia na pierwszy plan uczucia narodowości. I stąd do ludowości skłania go i inny motyw: niechęć do kosmopolityzmu kultury klas posiadających i inteligencji, miłość do dawnej kultury ludowej.

(Rekonesans, w: Księga ku czci Profesora Ignacego Chrzanowskiego, 1936, 74–75, dalej: RK i nr strony)

Cytat o przygodach suki spółkującej z kundlem zaczerpnął Kołaczkowski z artykułu Popławskiego *Świat marionetek*, opublikowanego w „Głosie” (1890, nr 21–23), włączonego do pośmiertnej publikacji *Szkice literackie i naukowe* (1910). Jeśli Prus nie do końca przesiał pozytywistycznymi miazmatami, to stało to się z powodu szybkiego kresu szkodliwej doktryny. Już wiemy, że Kołaczkowski lokuje śmierć pozytywizmu około roku 1884, niewiele więcej niż dziesięć lat po triumfalnej szarży. To, co było cennego w tym prądzie, to program pracy organicznej, zaaprobowany również przez Popławskiego. Inne hasła wymagały według publicysty-narodowca krytycznych korekt, np. hasło postępu. Wiele przedsięwzięć, np. działania religijno-klerykalne podejmowane w odpowiedzi na *Kulturkampf* – cytuje Kołaczkowski poprzednika – nie miało z aktywnością postępową nic wspólnego.

Stanowiska Popławskiego i Kołaczковского dzieli około czterdziestu lat; trudno je sobie odseparować, bo są zadziwiająco zbieżne. Zdaniem Popławskiego pozytywizm się zgrał, zszedł na margines życia społecznego. Zdaniem Kołaczковского pozytywizm szybko wyczerpał swój kapitał. Społeczeństwo potrzebowało siły i nowej energii, „innej podbudowy, ostatniej, niewytłumaczalnej racji” (RK, 76). Nie musiała być skonceptualizowana, opierała się jak *élan vital* Bergsona, jak irracjonalność życia u Nietzschego, na uczuciu, na nieświadomym dążeniu do „woli mocy”, do uwolnienia ukrytych sił witalnych, stanowiących kapitał polityczny. Kołaczkowski wymienia kolejne stacje tej dogi, jaką, jego zdaniem, kroczą w latach osiemdziesiątych literatura i potrzeby społeczne: Kasprówic, Witkiewicz, Konopnicka, Matejko, Reymont, Jeż, Orzeszkowa. Badacze podkreśla, że w tym czasie (przełomu antypozytywistycznego) zmienia się kierunek myślenia, perspektywa humanistyczna – z uniwersalizującej i wychylonej w przyszłość na lokalną, regionalną, skupioną na apologii rodzimej przeszłości (tak rozumiał przyczyny triumfu Sienkiewicza). Popławski, bohater szkicu Kołaczковского, w eseju napisanym w wigilię Bożego Narodzenia 1906 apelował:

Coraz dalej, coraz głębiej w tę przeszłość iść nam potrzeba, aż do najniższych kondygnacji, do podwalin sięgnąć, do podstaw życia narodowego dotrzeć, gdzie już świadomość milknie, a odzywa się głos krwi, przyrodzony instynkt rodowy. Ten nas nie zawiedzie i wskaże, gdzie pod pleśnią wieków biją krynice ducha polskiego, źródła wody żywej, która nam da moc i zdrowie.

(J.L. Popławski, „*Res Sacra*”, w: tegoż, *Szkice literackie i naukowe*, 363, dalej: SZ i nr strony)

3.

Badanie mentalności społecznej to zadanie trudne, tym trudniejsze, jeśli przedmiotem zainteresowania jest obok dzisiejszej – jej historyczna postać. Materiał, zebrany w tym tekście, nie spełnia zresztą warunków ustalanych przez metodykę badań: jest niereprezentatywny, brak mu przekrojowości, jest skąpy i naznaczony literackością i naukowym statusem nadawców, a także wyraźnym aspektem politycznym (myślę zarówno o Jeske-Choińskim, Popławskim, Kołaczkowskim, najmniej o Nowińskim, który operuje wiedzą i racjami etycznymi). Nie znaczy to jednak, że analizowane w tym szkicu wypowiedzi uniemożliwiają sformułowanie pewnych wniosków, służących – niestety – nie lepszemu zrozumieniu przeszłości i teraźniejszości, bo zagadka pozostaje zagadką, ale na wskazaniu powtarzalności naszych wyobrażeń o nas samych: Polaków stabilny portret własny. Cechuje nas nieufność wobec racjonalizmu i zdobyczy naukowych, sięgająca dzisiejszych czasów, przeciwstawiona wyobrażeniom magicznym, mitycznym, religijnym; pogarda wobec uskromnionych idei, które zasłużyły na pejoratywne określenie *Realpolitik*, dziś (to tylko drobna dygresja) ich odpowiednikiem jest być może poprawność polityczna, która nie stanowi dymnej zasłony, przestaniającej – jakby chcieli niektórzy – oczywistości, ale filtr łagodzący ostrość obrazu świata, zanim dogoni on swoje lepsze wyobrażenie. To modelowanie rzeczywistości, bardzo niedoskonałe, dokonujące się, przyznając, jedynie w warstwie werbalnej, nie poprawia położenia wielu grup ludzkich, odgrywa jednak istotną rolę w życiu politycznym i publicznym Europy, przez nas jest nielubiane; ma przestaniać właściwe problemy cywilizacyjne i naszą pozycję w przestrzeni globalnej, wyrastającą z korzeni jedynie słusznych – chrześcijańskich, katolickich (po co mówić o mniejszościach seksualnych, skoro nauka Kościoła je potępia). Nasi autorzy stawiają na wiarę we wrodzone cechy polskiej społeczności narodowej, w jej odrębność i cywilizacyjną misję; ważna jest nie ochrona materii ludzkiej i zasobów materialnych, lecz enigmatyczna wola narodu (suwerena), oparta na jego poczuciu siły i racji stanu. Kołaczkowski łączy do swego wywodu, dokonane w tym czasie i łączone przez niego z przełomem antypozytywistycznym, korekty ostrych tez krakowskiej szkoły historycznej, obwiniającej za klęski polityczne i inne – nas samych, przedstawione w wystąpieniu Tadeusza Korzona na II Zjeździe Historyków Polskich we Lwowie w roku 1890 (*Błędy historiografii naszej w budowaniu dziejów Polski, w: Pamiętnik II Zjazdu Historyków Polskich we Lwowie, 1890*). Popławski i Kołaczkowski stawiają na spontaniczność, aktywizm, czystość emocji: „Polityka uczucia, jeżeli tylko nie opiera się na dążeniach pewnych warstw

nielicznych, które sztucznie pobudzić łatwo, ale na dążeniach całego ogółu, nie zboczy nigdy na manowce, bo uczucia mas przyrodzone, zdrowe, w rozwoju swym i natężeniu nigdy dla społeczeństwa szkodliwymi być nie mogą, są bowiem jego czynnością normalną” (J.L. Popławski, *Pisma polityczne*, t. 1, wstęp Zygmunta Wasilewskiego, 1910). Podobnie ocenia Kołaczkowski emocjonalne podłoże przetomu antypozytywistycznego.

4.

Co sprawia, że tak różni ludzie, w tak różnych czasach (linie te przeciągnęłabym do naszej współczesności, licząc na Państwa pamięć krótką) uporczywie powracają do tych samych wątków. I Kołaczkowski przecież nie trzyma się trybu *relata refero*; wyraźnie identyfikuje się z rozumianą tak, jak to przedstawił w artykule, kampanią antypozytywistyczną i z tak rozumianą rolą narodu. Powodów pozostawania w tym samym kręgu wyobrażeń o Polsce, o tożsamości, itd., jest zapewne wiele. Pozwolę sobie zwrócić uwagę na jeden z nich. Polskie społeczeństwo nie przeszło szkoły wolności. Tym bardziej, jeśli chcemy traktować zbiorowość szeroko, włączając klasy nieuprzywilejowane, lud, później robotników. Nie mówię o niepodległości, ale o wolności, korzystając z rozgraniczenia poczynionego przez wybitnego historyka, Henryka Wereszyckiego. Wolność i niepodległość to nie są pojęcia tożsame. W niepodległym kraju można nie być wolnym. W kraju niesuwerennym można cieszyć się wolnością. Czy po 1989 roku ta różnica zanikła? Nie; ona się coraz mocniej uzewnętrznia. Do tego kierunku myślenia natchnęła mnie konstatacja Andrzeja Walickiego, wyrażona w tytule jednej z jego wielkich książek *Antykomunizm – zamiast wolności*. Wolność okazuje się za trudna, wymaga zbyt dużej samodzielności; daje prawa, ale też nakłada obowiązki; łączy się z osobistą odpowiedzialnością; wybieramy więc wariant prostszy: ktoś decyduje za nas, co jest dobre, a co złe, segreguje nam świat, pokazuje właściwą drogę. W ten sposób, pozbywszy się wolnościowego balastu, wchodzimy w krąg uznanej, prawomyślnej, praworządnej, błogostawionej większości.

Warszawa, 1 października 2021

**NAGRODY
PRO SCIENTIA ET ARTE
ZA ROK 2021**

Profesor Halina Rusek

Wybitna uczona o bogatym dorobku naukowym w dyscyplinach: nauki socjologiczne i antropologia kulturowa, badaczka problematyki pogranicza – zarówno w ramach antropologii pogranicza, jak i socjologii pogranicza – oraz religii, ceniona nauczycielka akademicka i organizatorka badań, wychowawczyni i promotorka młodej kadry naukowej.

Absolwentka studiów socjologicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, w którym uzyskała także stopień naukowy doktora na Wydziale Filozoficzno-Historycznym (1987), stopień dok-

tora habilitowanego uzyskała na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego (1998). W 2006 roku otrzymała tytuł naukowy profesora.

W 1977 roku podjęła pracę naukowo-dydaktyczną na Uniwersytecie Śląskim, w którym pełniła m.in. funkcję prorektora do spraw filii w Cieszynie (2002–2005), dziekana Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji (2005–2012), dyrektora Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej (2012–2016) oraz przewodniczącej senackiej komisji do spraw współpracy z zagranicą (2016–2019).

Współtwórczyni środowiska naukowego w Cieszynie złożonego z osób zainteresowanych badaniem kultury w rozmaitych jej ujęciach oraz skupiającego etnologów, socjologów i pedagogów, które zbudowało silne relacje z badaczami z czeskich ośrodków w Ostrawie, Opawie i Pradze.

Twórczość naukowa profesor Haliny Rusek wpisuje się w szerszą problematykę skomplikowanych losów związanych z procesem kreowania tożsamości w Europie Środkowej. Realizuje badania w perspektywie socjologicznej i antropologicznej. Są to badania wielowątkowe, łączy je zainteresowanie problematyką pogranicza kulturowego, państwowego, narodowego czy religijnego, w tym przede wszystkim pogranicza polsko-czeskiego, z położeniem akcentu na czeską część Śląska Cieszyńskiego, nazywaną Zaolziem.

Dwie monografie autorstwa badaczki: *Kulturowe wzory życia polskich rodzin na Zaolziu i asymilacja* (1997) oraz *Religia i polskość na Zaolziu* (2002) stano-

wią klasyczne pozycje, bez których badanie zaolziańskiej problematyki byłoby niepełne. Te dwie monografie stanowią swoiste kompendium zainteresowań badawczych profesor Haliny Rusek i wyznaczają wiodące zagadnienia badawcze rozwijane w innych publikacjach.

Pogranicze, tożsamość (w różnych wymiarach: etniczno-kulturowym, narodowym, regionalnym czy religijnym), wzory kulturowe, asymilacja, religia, to kluczowe kategorie, wokół których koncentrowały się badania prowadzone w latach dziewięćdziesiątych i dwutysięcznych, co znalazło swój wyraz w realizowanych w tym okresie grantach badawczych, w tym przede wszystkim w grantie indywidualnym *Wzory życia religijnego a tożsamość etniczno-kulturowa Polaków zaolziańskich* (1998–2000), udziale w projekcie *Lokalne wzory kultury politycznej* dotyczącym procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego na pograniczu (2004–2007), a także kierowaniu badaniami na polsko-czeskim pograniczu – w Cieszynie i w Czeskim Cieszynie – w ramach grantu zespołowego *Antagonizm i pojednanie w środowisku wielokulturowym* (2009–2011).

Profesor Halina Rusek jest autorką 3 monografii – w tym poświęconej pamięci więźniarek niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau: *Koleżanki z Birkenau. Esej o pamiętaniu* (2019), redaktorką i współredaktorką 12 prac zbiorowych oraz autorką i współautorką blisko 100 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych opublikowanych w Polsce i za granicą, brała udział w ponad 90 konferencjach; jest członkinią Komitetu Nauk Etnologicznych Polskiej Akademii Nauk, Komisji do spraw Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich PAN, Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Polsko-Czeskiego Towarzystwa Naukowego, Rady Naukowej Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Ostrawskiego oraz Zespołu do spraw Wielo- i Międzykulturowości przy Narodowym Centrum Kultury.

W 2021 roku została wyróżniona uniwersytecką Nagrodą *Pro Scientia et Arte* przyznaną w uznaniu wybitnych osiągnięć naukowych w dziedzinie nauk społecznych.

Profesor Stanisław Kucharski

Wybitny uczony o bogatym dorobku naukowym w dyscyplinie nauki chemiczne, specjalista z zakresu chemii kwantowej, ceniony nauczyciel akademicki i organizator badań, wychowawca i promotor młodej kadry naukowej.

Absolwent studiów chemicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Stopień naukowy doktora uzyskał na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Śląskiego (1978), stopień doktora habilitowanego – na Wydziale Chemii Uniwersytetu Warszawskiego (1993).

Na wniosek Rady Naukowej tego samego wydziału otrzymał w roku 2002 tytuł naukowy profesora.

W 1971 roku podjął pracę naukowo-dydaktyczną na Uniwersytecie Śląskim, w którym pełnił m.in. funkcję prorektora do spraw finansów i rozwoju (2008–2016), dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii (1999–2005), dyrektora Instytutu Chemii (2005–2008 i 2016–2018), kierownika Zakładu Chemii Teoretycznej (1999–2018) oraz przewodniczącego senackiej komisji do spraw badań naukowych i współpracy z zagranicą (1999–2002) i senackiej komisji do spraw budżetu i finansów (2002–2008).

Zainteresowania badawcze i jednocześnie najważniejsze osiągnięcia naukowe profesora Stanisława Kucharskiego związane są z tworzeniem i wdrażaniem nowych metod obliczeniowych stosowanych w laboratoriach chemii kwantowej na świecie, tj. konstrukcją metod pozwalających opisać z wysoką precyzją strukturę molekularną i elektronową cząsteczek chemicznych. Ramy teoretyczne dla poszukiwań nowych metod obliczeniowych wyznacza teoria sprzężonych klasterów (CC – Coupled Cluster) oraz wielociąłowy rachunek perturbacyjny (MBPT – Many Body Perturbation Theory).

Doświadczenie wielu lat w stosowaniu formalizmu wielociąłowego umożliwiło wypracowanie pomysłowych metod posługiwania się techniką diagramów Feynmana oraz ich efektywnego tłumaczenia na język programowania. Dzięki nowatorskiej technice profesor Stanisław Kucharski opracował unika-

towy schemat obliczeniowy metody uwzględniającej wzbudzenia poczwórne, znanej pod akronimem CCSDT(Qf), która stosowana jest do szerszego zakresu układów chemicznych w porównaniu z metodami dostępnymi w literaturze, bez utraty jakości uzyskiwanych wyników. Zaletą metody CCSDT(Qf) jest to, że pozwala wyznaczyć wartość spójnych wzbudzeń poczwórnych także dla relatywnie dużych baz funkcyjnych.

Profesor Stanisław Kucharski współpracuje z uczonymi z najlepszych ośrodków chemii kwantowej w USA: profesorem Rodneyem J. Bartlettem z Quantum Theory Project, University of Florida w Gainesville, profesorem Piotrem Piecuchem z Michigan State University w East Lansing oraz profesorem Krzysztofem Szalewiczem z University of Delaware w Newark. Wynikiem współpracy jest współudział w tworzeniu dwóch pakietów programów kwantowo-chemicznych: ACES II wspólnie z profesorem Rodneyem J. Bartlettem oraz GAMESS wspólnie z profesorem Piotrem Piecuchem.

Dorobek profesora Stanisława Kucharskiego obejmuje 95 prac opublikowanych w prestiżowych czasopismach: Journal of Chemical Physics, Physical Review A, Journal of Chemical Theory and Computation, Journal of the American Chemical Society – sumaryczna liczba cytowań prac wynosi 7488 wg Google Scholar, a indeks Hirscha: 40. Wyniki prac prezentował wielokrotnie podczas seminariów oraz na konferencjach w kraju i za granicą; jest członkiem Komitetu Naukowego cyklicznej, międzynarodowej konferencji „Central European Symposium on Theoretical Chemistry”.

Kierował sześcioma grantami finansowanymi ze źródeł zewnętrznych oraz uczestniczył w projekcie europejskiego programu COST *Towards a new level of accuracy in computations of molecular structure, molecular properties, spectroscopy and thermochemistry* (2002–2006).

W 2021 roku został wyróżniony uniwersytecką Nagrodą *Pro Scientia et Arte* przyznaną w uznaniu wybitnych osiągnięć naukowych w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych.

PODSUMOWANIE ROKU AKADEMICKIEGO 2020/2021

Okres pandemii był jedną z najtrudniejszych prób, przed jakimi stanęła nasza wspólnota.

Krótką retrospekcja wydarzeń ostatniego roku uzmysławia, jak gigantycznemu wyzwaniu sprościliśmy. To doświadczenie na długo pozostanie w naszej pamięci. Zachęcamy do zapoznania się ze specjalnym numerem „Gazety Uniwersyteckiej UŚ”.

Nasz miesięcznik pt. „Jaki uniwersytet po pandemii?” wypełniają refleksje pracowników, doktorantów i studentów naszej uczelni o tym, do jakiego uniwersytetu chcieliby wrócić w nowym roku akademickim.

Mamy na myśli zarówno odpowiedzi na pytanie o uniwersytet realny poprawiony, jak i ten wymarzony czy wręcz idealny.

*Rektor i Prorektorzy
oraz Kanclerz i Zastępcy Kanclerza*

WYBRANE PROBLEMY
NASZEJ WSPÓLNOTY I ICH ROZWIĄZANIE
W ROKU AKADEMICKIM 2020/2021

WEWNĘTRZNY SYSTEM INFORMOWANIA O POZIOMIE ZABEZPIECZEŃ W ZWIĄZKU Z COVID-19

W związku z pandemią 1 października 2020 r. opracowaliśmy unikalny w skali kraju, autorski system funkcjonowania Uczelni, oparty na 4 poziomach zabezpieczeń zależnych od stopnia ryzyka. Rozwiązanie to pomogło dopasować możliwości kształcenia i realizacji pracy do zagrożeń wynikających z pandemii. Z naszego rozwiązania skorzystało kilka innych uczelni w kraju. W mijającym roku akademickim w Uczelni trzykrotnie zmieniono poziom zabezpieczeń, stosownie do sytuacji pandemicznej:

- 1 października: rok akademicki rozpoczęty w systemie zabezpieczeń z poziomu pomarańczowego,
- 22 marca: wdrożenie poziomu czerwonego,
- 12 maja: przywrócenie poziomu pomarańczowego,
- 22 czerwca: przejście do poziomu żółtego.

STAN OBECNY:

System zabezpieczeń nadal obowiązuje na poziomie 1 (żółtym).

Szczegółowe informacje o zabezpieczeniach dostępne są pod adresem:
us.edu.pl/uczelnia/status-zabezpiezen-covid-19/

ORGANIZACJA SZCZEPIEŃ ORAZ WSPARCIA DLA WSPÓLNOTY AKADEMICKIEJ W ZWIĄZKU Z COVID-19

W trosce o dobrostan i zdrowie pracowników, studentów i doktorantów wdrożono systemy wsparcia w związku z COVID-19, w tym:

- zorganizowano szczepienia (w trzech turach) dla nauczycieli akademickich, pracowników niebędących nauczycielami oraz studentów, doktorantów i rodzin członków wspólnoty – ze szczepień prowadzonych przez uczelnię w 10 punktach skorzystało w pierwszej i drugiej turze prawie 1650 osób, a w trzeciej, wciąż trwającej turze, zarejestrowało się jeszcze 1207 osób, do dyspozycji których będą 4 punkty szczepień;
- oferowano wsparcie psychologiczno-psychiatryczne (udzielono ponad 800 konsultacji dla pracowników oraz blisko 2000 konsultacji dla studentów i doktorantów);
- oferowano nieodpłatne konsultacje lekarskie;
- oferowano możliwość wykonania testów na obecność Sars-Cov-2;

- zakupiono i przekazano 2 000 tzw. szybkich testów dla studentów odbywających praktyki terenowe;
- przeprowadzono szereg szkoleń z zakresu metod nauczania zdalnego oraz obsługi narzędzi do edukacji zdalnej;
- zakupiono sprzęt komputerowy do pracy i nauki zdalnej dla pracowników i studentów;
- wytwarzano płyny do dezynfekcji (pracownicy Instytutu Chemii);
- zorganizowano system bezpiecznego przebywania w budynkach uczelni, w tym środki do dezynfekcji, przegrody pleksi, rękawiczki oraz maseczki (pracownicy gospodarczy);
- organizowano bezpieczeństwo mieszkańców w akademikach;
- oferowano wsparcie techniczne oraz metodyczne;
- przeprowadzono akcję oddawania osocza przez ozdrowieńców.

Serdecznie dziękujemy za wszelką pomoc udzieloną kolegom i koleżankom z pracy w tym trudnym czasie.

STAN OBECNY:

Wszelkie oferowane formy są dostępne dla wszystkich członków wspólnoty. Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: covid@us.edu.pl

ROZWÓJ KADRY

Regulamin otwartych konkursów i ich procedura

W październiku 2020 roku zostało opublikowane *zarządzenie rektora nr 190 w sprawie ustalenia Regulaminu w sprawie szczegółowej organizacji, trybu i warunków przeprowadzania postępowania konkursowego przy zatrudnianiu nauczycieli akademickich*. Zarządzenie sformalizowało dotychczasową praktykę przeprowadzania konkursów na podstawie Statutu UŚ. Nowością jest wsparcie komisji konkursowych przez jednostkę administracji ogólnouczelnianej w ścisłej współpracy z komisją ds. kadry w celu utrzymania wysokich standardów postępowania konkursowego zgodnie z zaleceniami *HR Strategy for Researchers* Komisji Europejskiej oraz polskim prawem. Opracowano strony internetowe opisujące proces postępowania konkursowego zarówno dla wnioskujących o wszczęcie postępowania, jak i dla kandydatów zgłaszających się do konkursów.

Ścieżka adaptacji dla nowo zatrudnionych osób

W październiku 2020 zostało opublikowane *zarządzenie rektora nr 170 w sprawie wprowadzenia Ścieżki adaptacji nowo zatrudnionych pracowników w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach*. Od tego czasu, w każdym miesiącu odbywało się od czterech do sześciu spotkań w ramach ścieżki adaptacyjnej, z udziałem pracownika Działu HR, powiązanych ze szkoleniem wstępnym BHP, szkoleniem w sprawie polityki ochrony danych osobowych oraz szkoleniem w sprawie bezpieczeństwa. Dodatkowo Dział HR zorganizował i przeprowadził trzy webinary z cyklu „Poznaj UŚ” (w języku polskim) dla chętnych nowo zatrudnionych pracowników. Sześciu pracowników obcokrajowców wdrożonych zostało w trybie indywidualnym (w języku angielskim). W kolejnym roku akademickim planowane jest dodatkowe wzmocnienie ścieżki adaptacji na wydziałach i w jednostkach.

Ocena okresowa nauczycieli akademickich

●● Na wniosek

W marcu i kwietniu 2021 roku została przeprowadzona pierwsza ocena okresowa na wniosek z ubieganiem się przez nauczyciela o awans stanowiskowy lub przedłużenie zatrudnienia na podstawie umowy na czas nieokreślony. O poddanie się ocenie okresowej wnioskowało 77 pracowników, rektor zarządził ocenę w 64 przypadkach. Zostały powołane komisje oceniające tzw. dyscyplinowe (18 komisji na potrzeby oceny nauczycieli akademickich w grupie badawczo-dydaktycznej zgodnie z deklarowaną dyscypliną) i dydaktyczne (4 komisje na potrzeby oceny nauczycieli akademickich w grupie dydaktycznej).

STAN OBECNY:

Wszyscy poddani ocenie pracownicy uzyskali pozytywny wynik oceny okresowej. W 11 przypadkach został uruchomiony 2 etap oceny. Jedna osoba wycofała swój wniosek. Wnioski z przeprowadzenia tego postępowania zostały wdrożone do oceny okresowej tzw. powszechnej zarządzanej przez Rektora w terminie od 1 października do 30 listopada 2021 roku.

●● Jesień 2021

Na początku lipca rektor Uniwersytetu Śląskiego zarządził tzw. powszechną ocenę okresową nauczycieli akademickich przeprowadzaną w terminie od 1 października do 30 listopada 2021 roku.

Zainicjowana ocena obejmuje okres od 1 stycznia 2019 do 30 września 2021 roku (w przypadku pracowników, którzy nie zostali objęci oceną przeprowadzoną w 2019 roku, także cały okres od ostatniej oceny do 30 września 2021). Zgodnie z przepisami Statutu UŚ ocena okresowa przebiega w dwóch etapach. Pracownicy w terminie do 15 września uzupełniali ewentualne braki lub prostowali błędy w Portalu Pracownika w zakresie danych niezbędnych do przeprowadzenia oceny.

Kolejnym etapem jest opiniowanie działań dydaktycznych i organizacyjnych przez bezpośrednich przełożonych oraz analiza osiągnięć badawczych – I etap oceny na podstawie danych zgromadzonych w systemie.

●● Regulamin oceny okresowej 2023

Od stycznia 2021 do lipca 2021 zespół merytoryczny, w którego skład weszli nauczyciele akademicki reprezentujący różne obszary dziedzin nauki oraz specjaliści z działów administracji ogólnouczelnianej, opracował projekt nowych kryteriów oceny okresowej, która będzie przeprowadzana w roku 2023. Kryteria zostały w maju i czerwcu 2021 poddane szerokiej konsultacji z władzami wydziałów oraz radami dyscyplin i radami dydaktycznymi. Konsultowano je także podczas spotkań online na poszczególnych wydziałach. W spotkaniach online udział wzięło około 35 osób.

STAN OBECNY:

projekt jest w fazie ostatnich prac legislacyjnych. Został przekazany do opiniowania komisjom senackim i rektorskim oraz związkowi zawodowemu, we wrześniu będzie przedstawiony do akceptacji członkom Senatu UŚ oraz ogłoszony nauczycielom akademickim.

Legitymacje nauczycieli akademickich

W październiku 2020 opracowano i wdrożono proces obsługi elektronicznych legitymacji służbowych dla nauczycieli akademickich. Legitymacje są sukcesywnie wymieniane. Od września ubiegłego roku wystawiono 67 elektronicznych legitymacji służbowych.

Awanse

●● Na stanowisko profesora uczelni i adiunkta

W listopadzie 2020 roku opracowano i wdrożono, a w kwietniu 2021 roku udoskonalono procedurę awansowania nauczycieli akademickich na stanowisko profesora uczelni i adiunkta. W grudniu 2020 roku oraz w maju 2021 roku w wyniku realizacji zarządzenia rektora w sprawie awansów na

stanowisko profesora uczelni oraz adiunkta awans na stanowisko profesora uczelni uzyskały 44 osoby: 22 pracownice i 22 pracowników. Na stanowisko adiunkta awansowały 4 osoby: 3 pracownice i 1 pracownik.

●● Na stanowisko profesora w związku z uzyskaniem tytułu

W okresie od 1 września 2020 do 30 czerwca 2021 roku 11 pracownic i 15 pracowników badawczo-dydaktycznych uzyskało tytuł naukowy profesora. Wśród nich dziewięcioro zostało uhonorowanych podwyżką wynagrodzenia zasadniczego w czasie realizacji porozumienia z 7 grudnia 2020 zawartego pomiędzy Rektorem Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach a działającymi w uczelni organizacjami związkowymi. Pracownicy (7 kobiet i 9 mężczyzn), którzy uzyskali tytuły w roku 2021, otrzymali dodatkową podwyżkę wynagrodzenia zasadniczego do poziomu osiąganego przez pozostałych pracowników zatrudnionych na stanowisku profesora od 1 czerwca bieżącego roku.

●● W grupie pracowników niebędących nauczycielami

Na przełomie maja i czerwca 2021 roku opracowano i wdrożono procedurę awansowania pracowników niebędących nauczycielami. Obecnie trwa procedura awansowa. Podwyżka wynagrodzeń zasadniczych oraz awanse stanowiskowe będą miały miejsce od 1 września 2021 roku. Podwyżką wynagrodzeń zasadniczych zostanie objętych 15% pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

Regulamin wynagradzania

W czerwcu 2021 przygotowano zmiany do Regulaminu wynagradzania pracowników w Uniwersytecie Śląskim (obecnie regulamin uzgadniany jest z działającymi w uczelni organizacjami związkowymi).

Podnoszenie kwalifikacji

W maju 2021 udoskonalono procedurę dotyczącą podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. W okresie od 1 września 2020 do 30 czerwca 2021 roku z różnych form wsparcia w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych skorzystało 8 pracowników.

Porozumienie w sprawie podwyżek wynagrodzeń pracowników od 1 października 2020

Od 1 stycznia Uniwersytet został zobligowany do stosowania ustawy o pracowniczych planach kapitałowych (PPK). Uniwersytet mógł spełnić wymogi ustawowe poprzez dalsze prowadzenie Pracowniczego Programu

Emerytalnego (PPE) lub przystąpić do Pracowniczych Planów Kapitałowych (PPK). W październiku przeprowadzono ankietę, na podstawie której wspólnota zdecydowała o kontynuacji Pracowniczego Programu Emerytalnego (PPE) w naszej uczelni.

STAN OBECNY:

Treść porozumienia dostępna jest w formie PDF: us.edu.pl/pracownik/wp-content/uploads/sites/2/pliki/skan-porozumienia-7-12-2020.pdf

WIZYTACJA POLSKIEJ KOMISJI AKREDYTACYJNEJ

Od 10 do 11 marca Polska Komisja Akredytacyjna przeprowadziła na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji w Cieszynie planową wizytację w celu przedłużenia akredytacji kierunkowi edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej. Z racji ograniczeń pandemicznych wizytacja odbywała się w trybie zdalnym – była to pierwsza tego typu sytuacja w historii naszej uczelni. Zespół oceniający pod przewodnictwem prof. dr. hab. Andrzeja Godka przeprowadził szereg spotkań z różnymi grupami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych oraz wizytował zajęcia (w realizacji tego aspektu dyrekcja kierunku była wspomagana przez Centrum Komunikacji Medialnej UŚ). Na podstawie wizytacji oraz przygotowanego wcześniej Raportu Samooceny zespół przygotowuje swoją opinię – jej wstępna wersja przekazana została już Uniwersytetowi i na jej podstawie możemy z nadzieją oczekiwać na oficjalną decyzję o przyznaniu akredytacji. Na bazie tej akredytacji oraz doświadczeń wcześniejszych Biuro Jakości Kształcenia kończy przygotowywanie kompendium akredytacyjnego, które będzie podstawą do przygotowania wszystkich kolejnych procedur oceny kierunków, a w przyszłości także oceny kompleksowej całego Uniwersytetu.

NAJWAŻNIEJSZE DYSKUSJE
DOTYCZĄCE NASZEJ WSPÓLNOTY AKADEMICKIEJ
W ROKU AKADEMICKIM 2020/2021

DEBATA CZŁONKÓW SPOŁECZNOŚCI AKADEMICKIEJ DOTYCZĄCA SWOBODY STOSOWANIA SYMBOLI POLITYCZNYCH I RELIGIJNYCH W PRZESTRZENI AKADEMICKIEJ

2 grudnia odbyła się otwarta debata online członków naszej społeczności dotycząca swobody stosowania symboli politycznych i religijnych w przestrzeni akademickiej. Wzięło w niej udział blisko 1000 członków naszej wspólnoty, a do dziś jej fragmenty zobaczyło ponad 8 tys. odbiorców.

Zarówno eksperci przygotowujący opinie prawne, jak i uczestnicy pierwszej części debaty stwierdzili, że nie są potrzebne dodatkowe regulacje, gdyż obowiązujące już w tym zakresie przepisy prawa są wystarczające.

Obszerłą relację z pierwszej części debaty zamieścił portal PAP Nauka w Polsce (naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C85154%2Cdebata-universytetu-slaskiego-brak-potrzeby-regulacji-obecnosci-symboli-na), a opinie prawne przygotowane przez ekspertów na potrzeby debaty są stale dostępne na stronie internetowej uczelni: <https://us.edu.pl/event/debata-dotyczaca-swobody-stosowania-symboli-w-przestrzeni-akademickiej/>

Link do debaty: <https://www.youtube.com/watch?v=GSQZwDY011c>

STANOWISKO W SPRAWIE WOLNOŚCI AKADEMICKICH

20 listopada 2020 roku odbyło się posiedzenie Zgromadzenia Plenarnego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP). Podczas spotkania – w nawiązaniu do propozycji wprowadzenia w szkolnictwie wyższym tzw. pakietu wolnościowego – gremium przedstawiło stanowisko w sprawie wolności akademickich, popierane przez władze Uniwersytetu Śląskiego. W oświadczeniu czytamy m.in., że

„uczelnie w ramach swej autonomii i istniejącego porządku prawnego, w tym Konstytucji RP (...), zapewniają respektowanie wolności akademickich w sposób i w stopniu wynikającym z utrwalonych tradycji uniwersytetu”, a „naturalne w środowisku akademickim różnice zdań i poglądów, spory wywołujące napięcia oraz ujawniające emocje powinny, przy poszanowaniu reguł kultury świata akademickiego, znajdować miejsce w ramach wspólnoty uczelni, w której zaistniały”.

Treść stanowiska dostępna jest na stronie:

us.edu.pl/stanowisko-zgromadzenia-plenarnego-krasp-w-sprawie-wolnosci-akademickich/

W minionym roku Uniwersytet Śląski chciał zaakcentować szczególnie, jak ważną pośród wartości akademickich jest równość – przypomnijmy sobie spot, w którym przekonujemy, że Uniwersytet to dobre miejsce. Dla każdego.

KWESTIA POWIĄZANIA SZCZEPIEŃ STUDENTÓW Z DOSTĘPNOŚCIĄ MIEJSC W AKADEMIKACH

W przekonaniu, że szczepienia są, jak dotąd, najskuteczniejszą ochroną przed wirusem Sars-Cov-2 oraz w poczuciu odpowiedzialności za zdrowie studentów i pracowników, rektor UŚ poinformował studentów, że przygotowuje zarządzenie, w którym prawo do meldowania się w domach studenckich mieć będą jedynie osoby zaszczepione.

Wyjątki dotyczyłyby osób, których stan zdrowia nie pozawala na przyjęcie szczepionki. List rektora wywołał głośny odzew, w którym mieszały się słowa poparcia i dezaprobaty. Od początku też wiadomo było, że rząd RP i Ministerstwo Edukacji i Nauki nie dały rektorom wystarczających narzędzi prawnych, aby wdrożyć takie zasady bezpieczeństwa.

Na koniec głos zabrali w oficjalnych pismach do rektora UŚ Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Minister Edukacji i Nauki – obaj z pytaniami o podstawę prawną planowanego zarządzenia rektora UŚ. W obszernej odpowiedzi wskazaliśmy na ustawowy obowiązek rektora do zapewnienia bezpiecznych warunków pracy i studiowania wszystkim członkom społeczności oraz że studenci będą składać jedynie ustną deklarację o przyjęciu szczepionki.

W odpowiedzi Minister Edukacji i Nauki Przemysław Czarnek wyraził zrozumienie dla przesłanek, którymi kierował się w swych planach rektor UŚ, niemniej nie znalazł podstaw prawnych do takich działań. Oto końcowy fragment listu Pana Ministra:

„Wobec powyższego wydaje się niezasadne, aby Uczelnia wymagała od studentów zarówno poddania się szczepieniom przeciwko COVID-19, jak również przedstawienia informacji w tym zakresie. Jednakże należy wskazać, iż Ministerstwo Edukacji i Nauki wspiera wszystkie działania mające na celu zachęcenie społeczności akademickiej, szczególnie studentów do przyjęcia szczepionki przeciwko COVID-19.

Niemniej jednak w przypadku gdy przepisy dotyczące przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się choroby COVID-19, w tym możliwość weryfikacji

szczepień przez niektóre podmioty, będą procedowane w Parlamencie to Ministerstwo Edukacji i Nauki będzie starało się o uwzględnienie w nich sytuacji w uczelni.

Z wyrazami szacunku,
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki”

Wobec stanowiska organu nadzorującego odstąpiliśmy od planowanego zarządzenia, w oczekiwaniu na wspomniane przez Pana Ministra działania parlamentarne.

ZMIANY W STATUCIE I STRATEGII UŚ

Na posiedzeniu 26 stycznia 2021 r. Senat Uniwersytetu Śląskiego podjął uchwałę o wprowadzeniu kompleksowych zmian do Statutu uczelni. Decyzje te były zwieńczeniem kilkumiesięcznych prac, w których początkowej fazie każdy członek wspólnoty Uniwersytetu mógł zgłaszać własne propozycje i postulaty zmian poszczególnych rozwiązań dotychczas obowiązującego statutu. Stanowiło to pierwszy, całościowy przegląd sposobu funkcjonowania przepisów, którymi w 2019 roku ustanowiony został nowy model organizacyjny uczelni.

Wśród przyjętych poprawek najistotniejsze znaczenie ma zwiększenie liczby rad naukowych instytutów, tak aby liczba każdej rady nie była niższa od 1/3 łącznej liczby wszystkich pracowników uczelni prowadzących badania w danej dyscyplinie. Dodatkowo, kandydatów na dyrektora instytutu wyłaniać będzie głosowanie przeprowadzane nie w ramach rady (jak było dotąd), lecz pośród wszystkich pracowników instytutu.

Nowe postanowienia statutu ustanawiają instytucję Rady Rektorów Seniorów, uściślają zadania i sposób funkcjonowania Rzecznika Praw Studenta i Doktoranta, a także utrwalają możliwość przeprowadzania głosowań i wyborów w formie zdalnej. Nieco zmodyfikowane zostały także kryteria awansu na stanowisko profesora uczelni oraz wprowadzona możliwość przeprowadzenia wcześniejszej oceny okresowej pracownika na jego wniosek. Dookreślone zostały także zasady ewidencjonowania przez rektora działalności kół naukowych i innych organizacji studenckich w naszej uczelni.

Pełna wersja Statutu Uniwersytetu Śląskiego dostępna jest pod adresem: bip.us.edu.pl/obwieszczenie-79

**PROJEKTY NOWYCH
ROZWIĄZAŃ SYSTEMOWYCH
W UNIWERSYTECIE ŚLĄSKIM**

PRACE NAD PROJEKTEM INDYWIDUALNEGO PRZYDZIAŁU OBOWIĄZKÓW

W styczniu 2021 roku zostało opublikowane zarządzenie rektora nr 1 w sprawie szczegółowych zasad i trybu ustalania indywidualnego przydziału obowiązków nauczycieli akademickich. We współpracy z wydziałami i pozostałymi jednostkami zatrudniającymi nauczycieli akademickich został przeprowadzony pilotażowy test wdrożenia zasad przydzielania obowiązków i szeroki etap konsultacji.

STAN OBECNY:

Wnioski z przeprowadzonego testu i konsultacji zostały wykorzystane do nowelizacji zarządzenia oraz opracowania narzędzia informatycznego, które ma zostać wdrożone w roku akademickim 2021/2022.

PRACE NAD KRYTERIAMI OCENY OKRESOWEJ W 2023 ROKU

Zgodnie ze Statutem Uniwersytetu Śląskiego w roku 2023 czeka nas ocena okresowa nauczycieli akademickich. W maju tego roku zakończył się pierwszy etap konsultacji wstępnego projektu kryteriów tej oceny, polegający na dyskusji i opiniowaniu dokumentu w kolegiach dziekańskich, radach naukowych dyscyplin i radach dydaktycznych. Efektem konsultacji był obszerny materiał zawierający propozycje zmian oraz sugestie uzupełnień. Wszystkie uwagi zostały wnikliwie przeanalizowane przez zespół pracujący nad projektem kryteriów, którego skład rozszerzono o prodziekanów ds. nauki, dziekanów i innych specjalistów z dyscyplin.

Skorygowany projekt został następnie zaprezentowany na wszystkich wydziałach podczas spotkań online z radami naukowymi i dydaktycznymi, a po ostatecznych poprawkach przekazany do opiniowania komisjom senackim i komisji ds. kadry akademickiej, samorządom studenckiemu i doktorantów oraz związkom zawodowym (drugi etap konsultacji) i radzie uczelni.

STAN OBECNY:

Regulamin oceny okresowej w roku 2023 zostanie podany oficjalnie do wiadomości wspólnoty po przyjęciu go przez Senat UŚ we wrześniu 2021.

Adres kontaktowy w tej sprawie to:

ocena.okresowa@us.edu.pl

PRACE NAD REORGANIZACJĄ PIERWSZEGO STOPNIA STUDIÓW

W bieżącym roku akademickim rozpoczęliśmy prace nad projektem nowego modelu kształcenia na studiach pierwszego stopnia. Od kilku miesięcy pracuje zespół, którego trzon stanowią nauczyciele akademicy z wszystkich wydziałów Uniwersytetu, a jego działania dotyczą m.in. wypracowania koncepcji przygotowywanego modelu kształcenia, jego ramy teoretycznej, planu realizacji tego przedsięwzięcia. Nową koncepcją planujemy objąć wszystkie programy kształcenia na studiach licencjackich, inżynierskich i jednolitych magisterskich. Nie chodzi o modyfikacje programów kształcenia, ale o fundamentalne przebudowanie kształtu tych studiów. Punktem wyjścia jest założenie, że absolwent uniwersytetu powinien być wykształcony lepiej czyli obszerniej, niż absolwent uczelni „przymiotnikowej” – politechniki czy uczelni ekonomicznej. Oznacza to, że oprócz kształcenia kierunkowego każdy student Uniwersytetu Śląskiego powinien mieć w programie tzw. moduły uniwersyteckie. Tworzyłyby one konstelację obszarów wiedzy, niezbędną dla rozumienia współczesnego świata, w wymiarze zgodnym z ramą teoretyczną koncepcji. Program studiów pierwszego stopnia stałby zatem na „dwóch nogach” – kierunkowej i uniwersyteckiej. Takie spojrzenie stanowi punkt wyjścia podjętych prac koncepcyjnych, których istotnym założeniem jest także przekonanie o konieczności przebudowy kształcenia kierunkowego, które powinno odpowiadać wymogom współczesnego świata. W maju i czerwcu przedstawiciele zespołu pracującego nad przygotowaniem nowego modelu kształcenia pod przewodnictwem rektora Uniwersytetu Śląskiego spotykali się z przedstawicielami wszystkich wydziałów i ze studentami, dyskutując nad tą koncepcją. Była to pierwsza seria spotkań zgodna z przyjętą zasadą transparentności prac, zaangażowania w dyskusję i zaproszenia do współpracy całej społeczności akademickiej.

Przyświeca nam przekonanie o konieczności istotnej zmiany sposobu kształcenia studentów UŚ, zarówno z racji gwałtownie zmieniającego się statusu wiedzy, jak i konieczności jak najlepszego odróżnienia kształcenia w naszym Uniwersytecie od oferty innych uczelni. Mamy nadzieję, że pierwsi studenci nowych studiów pierwszego stopnia rozpoczną studia w październiku 2023 roku.

MODYFIKACJE STUDIÓW DRUGIEGO STOPNIA

W bieżącym roku akademickim Senat zatwierdził zmiany w ponad 50 programach studiów drugiego stopnia i studiów jednolitych magisterskich. Zmiany zgodne są z zapisami Uchwały nr 490 Senatu z 2020 roku, w sprawie wytycznych dotyczących wymagań w zakresie tworzenia i zmiany programów studiów prowadzonych w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach.

Istotną częścią zmian w sposobie kształcenia na studiach drugiego stopnia jest przygotowana Ogólnoakademicka Oferta Dydaktyczna, która będzie dostępna już od roku akademickiego 2021/2022. Będą to ćwiczenia, warsztaty, wykłady kierowane do wszystkich zainteresowanych studentów, w których programach studiów uwzględniono zalecany przez Senat UŚ moduł ogólnoakademicki. W przyszłym roku studenci będą mogli uczestniczyć między innymi w zajęciach o następujących tematach: etyka środowiskowa, interakcje społeczne w świetle neuronauk, Smart City and Bayond czy Gender equality in the society. Pełna oferta dostępna będzie już we wrześniu.

Za przygotowanie i wdrożenie oferty zajęć ogólnoakademickich odpowiedzialna będzie Rada OOD, w której skład wchodzi:

dr hab. Agnieszka Babczyńska, prof. UŚ; dr Bernard Grzonka, prof. UŚ; dr hab. Witold Kurowski, prof. UŚ; dr Julia Legomska; dr Anna Szczerba-Zubek, prof. UŚ; dr hab. Jolanta Skutnik, prof. UŚ; dr Katarzyna Sujkowska-Sobisz, prof. UŚ.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE TWORZENIA POLITYKI RÓWNOŚCIOWEJ W UŚ

W semestrze zimowym 2020/2021 zespół ds. opracowania polityki równości w UŚ pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Jarosz opracował narzędzie do badania opinii w zakresie działań w sytuacjach naruszających zasadę równego traktowania oraz doświadczenia dyskryminacji wśród pracowników, studentów i doktorantów. Rezultatem badania było m.in. opracowanie dwóch raportów diagnozujących potrzeby pracowników i pracowników oraz studentek i studentów w zakresie polityki równości, a także projektu dokumentu pod roboczym tytułem „Deklaracja Uniwersytetu Równości i Równoważności”.

W marcu 2021 powołano zespół, którego zadaniem jest opracowanie *Gender Equality Plan*. Ten dokument opisujący program działań uczelni w zakresie równoważenia szans rozwoju nauczycielek akademickich, pracownic

wsparcia, doktorantek i studentek zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej jest warunkiem uczestniczenia w konkursach finansowanych z programu Horyzont Europa.

Kolejnym etapem pracy nad polityką równości będzie uruchomienie strony internetowej wspierającej realizację polityki równościowej w UŚ, planowane na październik 2021. Planowane są też spotkania ze społecznością UŚ w sprawie kształtowania polityki równości w uczelni.

PRACE NAD POLITYKĄ DOSTĘPNOŚCI UŚ

W minionym roku akademickim podjęto prace nad opracowaniem i wdrożeniem polityki dostępności dla naszej uczelni. Prace realizowane są regularnie w sześciu zespołach tematycznych: 1) sprawy studenckie (w tym rozwój naukowy i badania); 2) procedury dotyczące przebiegu studiów; 3) kształcenie (w tym zdalne); 4) infrastruktura i projektowanie dla społeczności; 5) dostępność cyfrowa; 6) dostosowanie kształcenia dla osób ze specjalnymi potrzebami.

STAN OBECNY:

Prace nad utworzeniem regulacji potrważą do połowy roku 2022. Wszystkich pracowników zainteresowanych współpracą zachęcamy do przesłania zgłoszenia do asystenta koordynatora projektu Beaty Waniek z Centrum Obsługi Studentów (e-mail: beata.waniek@us.edu.pl).

PROJEKT W ZAKRESIE OPRACOWANIA MATRYCY KOMPETENCJI NA STANOWISKACH NNA

Z inicjatywy prorektor ds. rozwoju kadry prof. dr hab. Ewy Jarosz oraz kanclerz UŚ dr Agnieszki Skołuckiej został powołany zespół merytoryczny, który opracowuje wystandaryzowany oparty na kompetencjach model stanowisk w grupie pracowników NNA zatrudnionych w Uniwersytecie. W pracach nad modelem udział bierze wielu pracowników i pracownic wsparcia. Model zostanie przedstawiony we wrześniu 2021, a jego wdrożenie planowane jest do końca roku 2021.

WYBRANE INICJATYWY
PODJĘTE W ROKU AKADEMICKIM 2020/2021

**TRANSFORM
4EUROPE**

UNIwersYTET EUROPEJSKI TRANSFORM4EUROPE

..... Cel:

rok temu Komisja Europejska ogłosiła wyniki drugiej edycji konkursu European Universities. Do grona konsorcjów zyskujących status Uniwersytetu Europejskiego dołączył sojusz Transform4Europe, którego członkiem jest nasza uczelnia. Wraz z sześcioma innymi szkołami wyższymi projektujemy wspólny kampus zlokalizowany w siedmiu państwach: w Polsce, Niemczech, Bułgarii, Estonii, Hiszpanii, na Litwie i we Włoszech. Naszym celem jest kształcenie nowego pokolenia wysoko wykwalifikowanych europejskich przedsiębiorców wiedzy, którzy będą mieć wpływ na przyszłość nie tylko regionu, lecz również kraju i całej Europy.

..... Działania:

obecnie opracowujemy wspólne kierunki studiów i strategię językową. Przygotowujemy rozwiązania, które mają zwiększyć mobilność pracowników, studentów i doktorantów m.in. poprzez wprowadzanie ułatwień w organizowaniu wyjazdów do partnerskich ośrodków naukowych i artystycznych. Podpisaliśmy porozumienia, na mocy których realizujemy projekty dydaktyczne i badawcze, takie jak Active Class czy T4ERI.

Szczególnie ważną rolę w kształtowaniu uniwersytetu europejskiego przyszłości mają odegrać studenci i doktoranci. Aby mieli realny wpływ na decyzje podejmowane w ramach sojuszu, utworzona została rada studentów – Student Council – wspierająca prace zarządu międzynarodowego projektu. Funkcję wiceprzewodniczącej rady pełni nasza reprezentantka Emilie Szwajnoch.

Chcemy się lepiej poznać. Zorganizujemy Europejskie Festiwale Kultury czy Transform4Europe Week – wydarzenie, które po raz pierwszy odbędzie się w 2022 roku w Katowicach. Już w sierpniu 2021 roku studenci i doktoranci partnerskich uczelni mogli wziąć udział w letnim kursie animacji zorganizowanym przez Estońską Akademię Sztuk Pięknych.

Transform4Europe poprzez swoje działania ma przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności europejskich ośrodków naukowych na arenie międzynarodowej. Jednocześnie dążyć będzie do budowania dojrzałego społeczeństwa obywatelskiego, odpowiedzialnego za rozwój poszczególnych regionów i Europy.

Transform4Europe tworzą: Uniwersytet Kraju Saary (Niemcy, lider konsorcjum), Uniwersytet Śląski w Katowicach (Polska) Uniwersytet w Alicante (Hiszpania), Estońska Akademia Sztuk Pięknych w Tallinie (Estonia), Uniwersytet Sofijski im. św. Klemensa z Ochrydy (Bułgaria), Uniwersytet w Trieście (Włochy) oraz Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie (Litwa).

Kierownikiem projektu ze strony Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jest dr hab. Małgorzata Myśliwiec, prof. UŚ. Szczegółowe informacje na temat działań naszej uczelni w ramach konsorcjum publikowane są na stronie: us.edu.pl/t4e

INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI BADAWCZEJ

Inicjatywa Doskonałości Badawczej to dodatkowe wsparcie w wysokości ponad 6 mln złotych, dzięki któremu podejmujemy szereg działań prowadzących do podnoszenia jakości badań prowadzonych w naszej uczelni, a także wzmacniania kompetencji doktorantów i kadry Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

IDB w ostatnim roku to przede wszystkim: konkursy dla członków wspólnoty akademickiej, wspierające ich aktywność naukową, zakup kluczowej infrastruktury badawczo-artystycznej dla zespołów skupionych wokół POB-ów oraz udostępnienie aplikacji Grammarly służącej profesjonalnej korekcie pisowni w języku angielskim i poprawiającej komfort pracy naukowej.

IDB | Konkursy

- „Swoboda badań” – do konkursu promującego prowadzenie badań naukowych na najwyższym poziomie oraz upowszechnianie i komercjalizację wiedzy zgłosiło się 160 naukowców. Finansowanie otrzymało 125 osób. Średnia kwota dofinansowania działań wyniosła ponad 8 tys. zł, natomiast łączna kwota – 1 021 908 zł. Sylwetki laureatów przedstawiane są w popularnonaukowym cyklu pn. „Swoboda badań – nauka dla przyszłości”.
- „Otwarty dostęp” – celem konkursu jest wzmocnienie widzialności wyników badań naukowych prowadzonych w naszej uczelni poprzez publikowanie ich w otwartych czasopismach naukowych. Do konkursu zgłosiło się 93 naukowców, 56 wniosków uzyskało dofinansowanie, którego średnia kwota wyniosła 8 tys. zł. Łącznie na ten cel przeznaczono blisko pół miliona złotych.

- ● Zachęcamy do zapoznania się z krótkim przewodnikiem „Open Access | Jak publikować w otwartym dostępie?”.
- ● „Widzialność Centrów Badawczych” – do konkursu na sfinansowanie badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych realizowanych przez centra badawcze zgłosiło się 10 jednostek. Laureaci konkursu to: Centrum Badań Polarnych, Polsko-Chińskie Centrum Badań Środowiskowych, Centrum Badawcze Polityki Publicznej i Problemów Regulacyjnych oraz Centrum Badań Krytycznych nad Technologiami.
Łączna kwota dofinansowania wyniosła 379 624 zł.
Szczegóły:

us.edu.pl/idb/wyniki-konkursu-pn-widzialnosc-centrow-badawczych

Obecnie trwa nabór do dwóch nowych konkursów. „Zielony Horyzont” oraz „Horyzont Postcovidowy”. To inicjatywy wspierające badania z zakresu ekologii, ochrony klimatu oraz funkcjonowania społeczeństwa mierzącego się ze skutkami pandemii koronawirusa.

Zgłoszenia przyjmowane były do 31 lipca 2020 roku.

Formularze rejestracyjne i regulaminy dostępne są na stronie:

us.edu.pl/inicjatywadokonalosci/badania

STARANIA O TYTUŁ EUROPEAN CITY OF SCIENCE

Uniwersytet Śląski wspólnie z Miastem Katowice starają się o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Nauki 2024, przyznawanego przez organizację Euroscience.

Po wstępnych negocjacjach indywidualnych organizacja potwierdziła, że miastu Katowice zostaną zaproponowane wyłączne negocjacje kontraktu dotyczącego otrzymania tytułu Europejskiej Stolicy Nauki w 2024 roku oraz statusu organizatora dorocznej konferencji European Science Open Forum (ESOF 2024). Negocjacje powinny się zakończyć w październiku 2021 roku.

Celem wybierania Europejskiej Stolicy Nauki jest ukazanie bogactwa i różnorodności europejskiego krajobrazu naukowego, wspieranie wzajemnego uczenia się, integracji naukowej, zainteresowania nauką wśród młodszych pokoleń oraz rozwój europejskich badań bez granic.

Szczegóły:

us.edu.pl/multimedia/katowice-europejska-stolica-nauki-2024-briefing-prasowy

STARANIA O UTWORZENIE W KATOWICACH ZIELONEJ STREFY NAUKI

REWITALIZACJA BULWARÓW RAWY (AKADEMICKA DOLINA RAWY)

Miasto Katowice, Uniwersytet Śląski, Politechnika Śląska i Uniwersytet Ekonomiczny łączą swoje indywidualne plany inwestycyjne, aby stworzyć naukowe i edukacyjne narzędzia poprawy jakości życia w mieście i regionie. Celem jest utworzenie w Katowicach Zielonej Strefy Nauki oraz rewitalizacja bulwarów Rawy. Ośrodki naukowe regionu chcą w ten sposób zatrzymywać i przyciągać pracowników i mieszkańców z różnych stron Polski i świata, a także najzdolniejszych młodych ludzi ze Śląska i Zagłębia. Dolina Rawy stanie się nie tylko wspólną przestrzenią akademicką katowickich uczelni oraz miejscem rekreacji i promocji nauki dla mieszkańców, lecz także osią współpracy wszystkich uczelni miasta i regionu, od Politechniki Śląskiej w Gliwicach po Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie.

PROJEKT LOTUS

Uniwersytet Śląski rozpoczął prace w ramach projektu „Przywództwo i organizacja dla nauczania i uczenia się w Uniwersytetach Europejskich – LOTUS” (2020–2022), finansowanego w ramach programu Erasmus+.

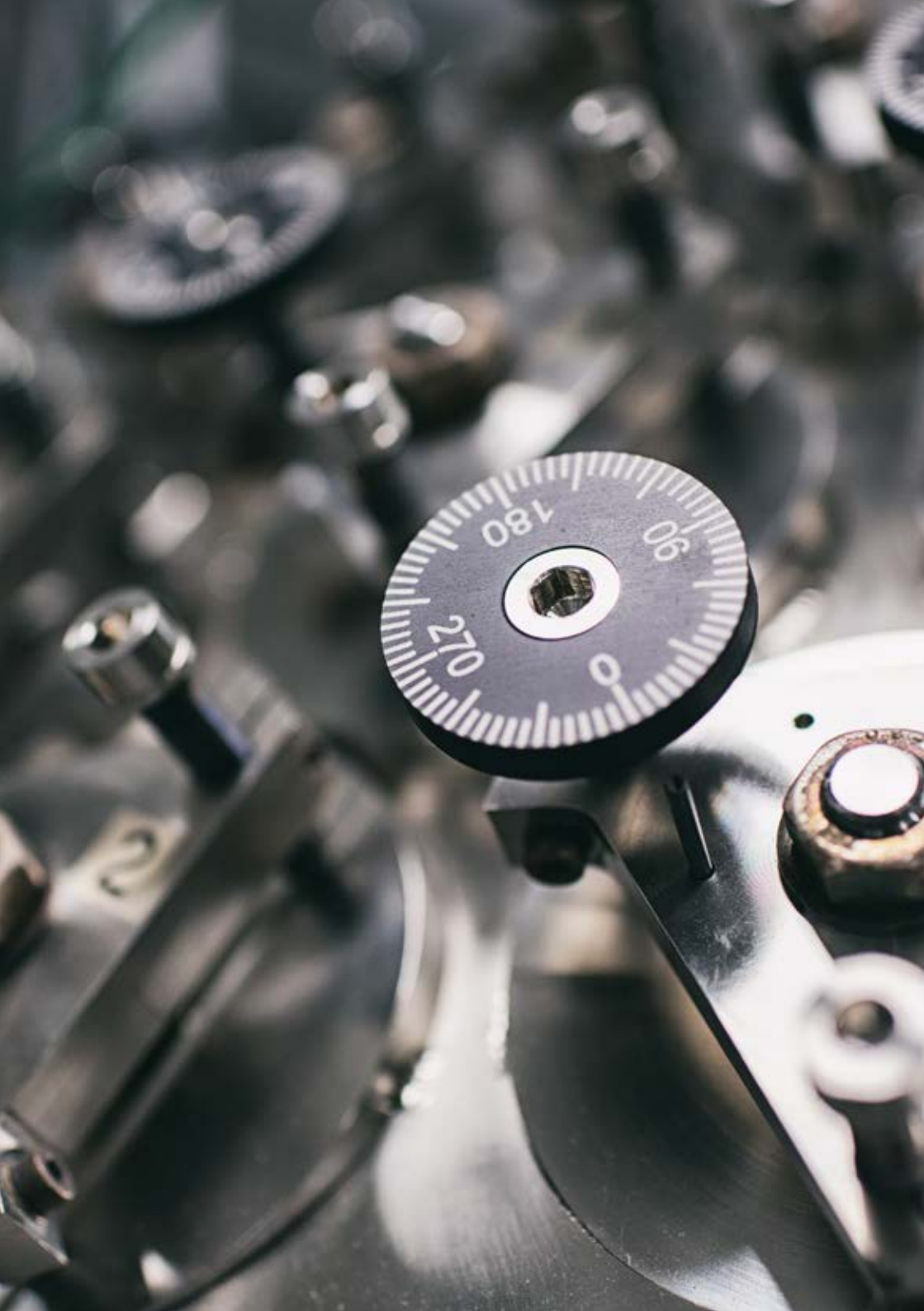
Projekt jest realizowany pod przewodnictwem Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów. Jego celem jest budowanie potencjału i zarządzania zmianami strategicznymi dla uczenia się i nauczania w instytucjach szkolnictwa wyższego w Europie. Projekt ma również umożliwić wykazanie potencjału poszczególnych interesariuszy (ministerstw, organizacji zrzeszających uczelnie, związków zawodowych i samorządów studenckich) we wspieraniu transformacji i innowacji w procesie nauczania i uczenia się.

Sztandarową inicjatywą w ramach projektu LOTUS jest Program Rozwoju Przywództwa (2021), który odpowie na kluczowe wyzwania w obszarze nauczania i uczenia się, przed którymi stoją instytucje w Europejskim Obszarze Edukacji (uczenie zorientowane na studenta, cyfryzacja, rozwój zawodowy nauczycieli, organizacja i zarządzanie instytucją), jednocześnie odnosząc się do szczegółowych priorytetów poszczególnych uczelni.

Inicjatywa ta ma pozwolić na powiązanie nauczania i uczenia się z innymi obszarami misji uniwersytetów. W jej ramach wybrane instytucje szkolnictwa wyższego będą wypracowywać rozwiązania w pięciu grupach roboczych, korzystając ze wzajemnego uczenia się i rozwiązywania problemów. Nasz Uniwersytet będzie miał możliwość współpracy z uczelniami z Rumunii, Austrii, Irlandii, Norwegii i Turcji.

ODWIEDZINY

- • • Świąta w domach studenckich UŚ
- Pandemia spowodowała, że wielu naszych studentów, głównie obcokrajowców, spędziło okres świąt w domach studenta w Katowicach-Ligocie, Sosnowcu i Cieszynie.
- Uczelniana Rada Samorządu Studenckiego przygotowała dla każdego z nich świąteczny obiad oraz słodki poczęstunek, które zostały dostarczone do akademików w Wigilię Bożego Narodzenia.
- Dzięki temu studenci mogli poczuć się częścią wspólnoty akademickiej również w święta.
- Szczegóły: us.edu.pl/swieta-w-domach-studenckich-us
- • • Odwiedziny u najlepszych absolwentów
- W 2020 roku z powodu pandemii coroczne wręczenie dyplomów najlepszym absolwentom przekształciło się w indywidualne odwiedziny.
- Koordynator ds. relacji z absolwentami, Giga Gogosashvili osobiście odwiedził najlepszych absolwentów i wręczył spersonalizowane prezenty wraz z rekomendacjami i listami gratulacyjnymi rektora UŚ.
- Wizyty były też okazją do omówienia planów przyszłej współpracy.
- Szczegóły: us.edu.pl/najlepsi-absolwenci-uniwersytetu-slaskiego-2020

WYBRANE LICZBY

(w okresie do 30 czerwca 2021 r.)

TRANSMISJE ONLINE

Statystyki transmisji na YouTube:

- na kanale głównym UŚ: 74 transmisje i 83 393 widzów
- na kanale UŚ TV: 45 transmisji i 25 322 widzów
- łącznie: 119 transmisji i 108 715 widzów

Transmitowane wydarzenia uczelniane i wydziałowe:

Postępowania rekrutacyjne:

- 74 wnioski dziekanów lub dyrektorów pozostałych jednostek do rektora o wszczęcie postępowania konkursowego
- około 20 konkursów zostało rozstrzygniętych z rekomendowaniem kandydata do zatrudnienia, w tym 9 kandydatów cudzoziemców. W 7 przypadkach zatrudnienie dotyczyło stanowiska post-doc w projekcie badawczym. W pozostałych sprawach rozstrzygnięcie nastąpi w najbliższych miesiącach
- w mijającym roku akademickim odbyło się 65 postępowań rekrutacyjnych na stanowiska NNA na wydziałach, w administracji ogólnouczelnianej, w Wydawnictwie UŚ oraz w Uniwersytecie Otwartym. Dział HR opracował projekt zarządzenia dotyczącego rekrutacji pracowników NNA. Procedura ma na celu przede wszystkim ujednolicenie działań związanych z uruchamianiem, przeprowadzaniem i finalizowaniem procesów rekrutacyjnych. Tworzony jest również zbiór dobrych praktyk – kompendium wiedzy, które ułatwi pracę osobom zaangażowanym w rekrutację i pozwoli na utrzymywanie procesów rekrutacji na wysokim poziomie. Planowana data wdrożenia procedury to początek nowego roku akademickiego.

UCZESTNICTWO W SZKOLENIACH

••••• W ramach projektu DUO zrealizowano:

- » szkolenia z zakresu pracy ze studentami z niepełnosprawnościami – praca z platformą MS Teams (40 grup, 318 osób);
- » szkolenia z zakresu metod dydaktycznych w pracy ze studentami z niepełnosprawnościami – praca z platformą Moodle (5 grup, 132 osoby);
- » szkolenia z zakresu uniwersalnych kompetencji społecznych (8 grup, 79 osób);
- » szkolenia z zakresu metod dydaktycznych w pracy ze studentami z niepełnosprawnościami (6 grup, 70 osób);
- » szkolenia z zakresu zaburzeń psychicznych i całościowych, w tym zespołu Aspergera (11 grup, 120 osób);
- » szkolenia z zakresu pracy ze studentami z niepełnosprawnościami (2 grupy, 21 osób);
- » szkolenia z zakresu otwartości, równości i zrozumienia (3 grupy, 32 osoby).

••••• W ramach projektu „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” w roku akademickim 2020/2021 zrealizowano:

- » 41 szkoleń dla kadry administracyjnej i zarządzającej, w których udział wzięły 444 osoby;
- » 25 szkoleń dla kadry dydaktycznej, w których udział wzięło 247 osób.

••••• W ramach projektu „Jeden Uniwersytet – Wiele Możliwości. Program Zintegrowany” w roku akademickim 2020/2021 zrealizowano:

- » 20 szkoleń dla kadry administracyjnej i zarządzającej, w których udział wzięły 232 osoby;
- » 7 szkoleń dla kadry dydaktycznej, w których udział wzięło 89 osób.

Ponadto 5 osób uczestniczyło w studiach podyplomowych z zakresu zarządzania projektami lub rachunkowości.

INWESTYCJE

W roku akademickim 2020/2021 w etap końcowy weszła przebudowa i termomodernizacja budynku przy ul. Uniwersyteckiej 4 w Katowicach na potrzeby nowej siedziby Wydziału Humanistycznego.

Na łączną wartość przedsięwzięcia, czyli 33 406 033,63 zł złożyły się środki pozyskane m.in. z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Równolegle prowadzone były prace w następujących projektach rozbudowujących oraz unowocześniających infrastrukturę budowlaną uczelni:

- budowa Centrum Mikroskopowego Badania Materii (CMBM SPIN-Lab) w Chorzowie,
- stworzenie SPINplace-centrum kreatywności i coworkingu w Katowicach,
- przebudowa istniejących obiektów sportowych basenu wraz z plażą i hali, sportowej w celu poprawy funkcjonalności i efektywności energetycznej oraz atrakcyjności i dostosowania dla osób niepełnosprawnych w Cieszynie,
- termomodernizacja budynku Domu Studenckiego nr 2 oraz dostosowanie ppoż. w Cieszynie,
- termomodernizacja budynku Domu Studenckiego nr 7 oraz dostosowanie ppoż. w Cieszynie,
- termomodernizacja budynku Domu Studenta „UŚKA” w Cieszynie,
- wykonanie instalacji wodociągowej przeciwpożarowej oraz systemu sygnalizacji pożarowej w Budynku Wydziału Nauk Przyrodniczych w Sosnowcu,
- dostosowanie budynku Wydziału Nauk Ścisłych i Technicznych (dawny Wydział Mat-Fiz-Chem) m. in. do obowiązujących przepisów ochrony ppoż. w Katowicach.

CENTRA BADAWCZE POWSTAŁE W MINIONYM ROKU

W roku akademickim 2020/2021 w Uniwersytecie Śląskim powstały trzy nowe centra badawcze:

- • Centrum Badań Romskich – obszar badawczy centrum obejmuje problematykę tożsamości i kultury Romów, ich udziału w edukacji i szczególnej aktywności społeczno-zawodowej;
- • Centrum Badań Interdyscyplinarnych nad Folklorem Karpat – podstawowym obszarem działalności jednostki są interdyscyplinarne badania empiryczne i komparatystyczne folkloru na obszarze karpackim przy wykorzystaniu technologii AI w tworzeniu materiałów popularnonaukowych i naukowych;
- • Uniwersyteckie Centrum Kreatywnego Obywatelstwa – w centrum prowadzone są projekty badawcze, których efektem jest wypracowanie nowych idei i koncepcji aktywności obywatelskiej.

Obecnie na Uniwersytecie Śląskim działa 16 centrów badawczych.

Pełna lista dostępna jest na stronie:

us.edu.pl/nauka-i-badania/centra-badawcze

Senat UŚ na posiedzeniu 14 września br. pozytywnie zaopiniował utworzenie nowego centrum badawczego o nazwie Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Wymiarem Sprawiedliwości Uniwersytetu Śląskiego (University of Silesia Interdisciplinary Centre for Judicial Studies).

Zarządzenie wejdzie w życie 1 października 2021 r.

Wówczas będziemy mieli w sumie 17 centrów badawczych.

WNIOSKI O DOFINANSOWANIE PROJEKTÓW

W roku akademickim 2020/2021 pracownicy Uniwersytetu Śląskiego złożyli 394 wnioski o dofinansowanie projektów ze źródeł zewnętrznych, w tym 71 wniosków o środki zagraniczne (42 projekty edukacyjne i 29 projektów badawczych) oraz 323 wnioski o badawcze granty krajowe (w konkursach Narodowego Centrum Nauki).

W ostatnim naborze wniosków Preludium 20 i Opus 20 zostały złożone 194 wnioski (106 w konkursie Preludium i 88 w konkursie Opus).

W przypadku edycji poprzednich konkursów NCN liczba wniosków w tych konkursach kształtowała się następująco:

- konkurs Preludium 18 (26 wniosków) w stosunku do Preludium 20 (106 wniosków): wzrost o 80 aplikacji (307,69%)
- konkurs Preludium 19 w stosunku do Preludium 20: wzrost o 28 aplikacji (35,90%)
- konkurs Opus 18 w stosunku do Opus 20: wzrost o 22 aplikacje (33,33%)
- konkurs Opus 19 w stosunku do Opus 20: wzrost o 34 aplikacje (62,96%)

FINANSOWANIE PROJEKTÓW

Podpisano **70** umów o dofinansowanie projektów:

29 z nich to krajowe granty badawcze;

11 – zagraniczne granty badawcze;

5 – granty na projekty B+R;

20 – projekty edukacyjne;

5 – projekty inwestycyjne.

DODATKI ZA DZIAŁALNOŚĆ PROJAKOŚCIOWĄ

Na początku roku wypłacono 330 dodatków za działalność projakościową (najlepsze opublikowane artykuły i pozyskane granty) prowadzoną przez naszych naukowców w 2020 roku. Suma wypłaconych dodatków projakościowych osiągnęła kwotę 1 900 000 zł. Po wakacjach wypłacono kolejne dodatki (ok. 500) – za dalsze publikacje, wnioski projektowe, badania zlecone, patenty i inne aktywności, które wzmacniają pozycję Uniwersytetu Śląskiego jako uczelni badawczej.

Program projakościowy został tak opracowany, aby nie tylko nagradzać pracowników już teraz mogących pochwalić się najlepszymi osiągnięciami naukowymi, ale także motywować tych, których osiągnięcia są po prostu dobre – tak, by w przyszłości mogły stać się jeszcze lepsze.

Więcej informacji na temat zasad programu projakościowego znajduje się na stronie:

us.edu.pl/pracownik/sprawy-naukowe/dzialania-projakosciowe/

FINANSOWANIE INFRASTRUKTURY BADAWCZEJ

W 2020 roku z funduszu przeznaczonego na zakupy i utrzymanie IBDA zrealizowano zakupy nowych urządzeń lub modernizację/doposażenie już istniejących na kwotę 4 270 000 zł.

W ramach tych wydatków sfinansowano m.in. duże zakupy jak np.: platforma wielozadaniowego skringingu i obrazowania komórkowego (500 000 zł).

Oprócz tego sfinansowano elementy infrastruktury za mniejsze kwoty, na przykład elementy niezbędne do rozbudowy sieci stacji meteorologicznych biorących udział w eksperymentach w różnych częściach kraju i za granicą czy matryce do budowy detektora cząstek elementarnych, który będzie stanowił kluczowy element układu detekcyjnego w eksperymencie NA61/SHINE w CERN, w którym będzie brało udział 135 fizyków z 14 krajów. Ponadto z omawianego funduszu wsparto wkładem własnym pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszy Ochrony Środowiska za kwotę 150 000 zł oraz pozyskanie środków na utrzymanie specjalnej aparatury badawczej z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (SPUB) w wysokości 1 500 000 zł.

Więcej informacji na temat sposobu zarządzania i gospodarowania infrastrukturą można znaleźć w artykule opublikowanym w „Gazecie Uniwersyteckiej”.

WYBRANE WYDARZENIA
W ROKU AKADEMICKIM 2020/2021

NO
RIS
AUS A

Wadowska-Król

Uroczystość nadania tytułu
doktora *honoris causa*

53. INAUGURACJA ROKU AKADEMICKIEGO

1 października 2020 r. odbyła się 53. inauguracja roku akademickiego – inna niż dotychczasowe, bo w formie hybrydowej.

Podczas inauguracji oficjalnie zostały przekazane insygnia rektorskie prof. dr. hab. Ryszardowi Koziołkowi. Nowi studenci oraz doktoranci Uniwersytetu Śląskiego złożyli ślubowanie akademickie.

Wręczona została również nagroda Pro Scientia et Arte honorująca pracowników Uniwersytetu Śląskiego za wybitne osiągnięcia naukowe i artystyczne prof. dr. hab. Janowi Kisielowi z Wydziału Nauk Ścisłych i Technicznych oraz prof. dr. hab. Ryszardowi Kaczmarkowi z Wydziału Humanistycznego. Inaugurację można obejrzeć w serwisach Facebook oraz YouTube na kanałach „Uniwersytet Śląski” oraz „UŚTV”.

W inauguracjach Wydziałów Uniwersytetu Śląskiego uczestniczyli przedstawiciele wspólnoty akademickiej. Każda z nich była transmitowana za pośrednictwem serwisu YouTube.

Linki do inauguracji:

<https://us.edu.pl/event/53-inauguracja-roku-akademickiego/>

WIRTUALNE DNI ADAPTACYJNE

Cykl spotkań dla studentów pierwszego roku realizowany w formie online. Ubiegłoroczna, pierwsza edycja składała się z jednego dnia realizowanego live ze studia nagrań oraz z pięciu dni realizowanych całkowicie w formie online.

Dodatkowo przeprowadzonych, również w formie online, zostało pięć szkoleń dotyczących: korzystania z CINIBA, Polityki Bezpieczeństwa, Kształcenia Zdalnego, zasad BHP oraz nauczania w okresie trwania koronawirusa.

Spotkania prowadził samorząd studencki oraz samorządy wydziałowe, które przygotowały przy wsparciu Centrum Komunikacji Medialne Wirtualne wybieczki po wydziałach. W nagraniach udział wzięli również pracownicy poszczególnych działów zajmujących się danymi dziedzinami.

LINK: us.edu.pl/student/wda/

SCENA PREMIER NAUKOWYCH: NAUKOWY TALK-SHOW

Scena Premier Naukowych to nowa inicjatywa Uniwersytetu Śląskiego, w ramach której prezentowane są aktualne dokonania z wszystkich dyscyplin realizowanych na UŚ. W roku akademickim 2020/2021 gościliśmy następujące osobowości:

- prof. dr. hab. Jana Kisiela, fizyka jądrowego z Wydziału Nauk Ścisłych i Technicznych UŚ, który opowiadał o przełomowych badaniach nad antymaterią, które trafiły na okładkę „Nature”;
- prof. dr. hab. Ryszarda Kaczmarka, historyka z Wydziału Humanistycznego UŚ, autora uhonorowanej w ramach konkursu Nagrody Historyczne „Polityki” książki Powstania śląskie 1919-1920-1921, który opowiedział, co naprawdę wydarzyło się na tych ziemiach w pierwszym dwudziestolecu XX wieku;
- dr Monikę Glosowicz z Wydziału Humanistycznego UŚ, laureatkę Poznańskiej Nagrody Literackiej – Stypendium im. S. Barańczaka za monografię Maszynie afektywne. Literackie strategie emancypacji w najnowszej polskiej poezji kobiet, która opowiedziała m.in. o emocjach i sposobach ich wyrażania w poezji tworzonej przez kobiety reprezentujące różne pokolenia. Wspólnie zastanawialiśmy się również nad rolą poezji w tworzeniu nowej rzeczywistości i jej wpływem na zmiany społeczne i kulturowe w Polsce i na świecie;
- Grzegorza Paprzyckiego, absolwenta reżyserii w Szkole Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego UŚ. Spotkanie odbyło się wokół dokumentu Mój kraj taki piękny, który pokazuje Polskę jako miejsce, gdzie nacjonalizm wyszedł z podziemia i stał się prawdziwym zagrożeniem. Dzieło Paprzyckiego poruszyło krytyków, zdobyło wiele branżowych nagród i znalazło się na „długiej liście” filmów kandydujących do nagrody amerykańskiej Akademii Filmowej.
- dr Aleksandrę Hałat, pianistkę z Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji UŚ, która opowiadała o odkrywaniu twórczości kompozytora Karola Rathausa. W drugiej części wydarzenia założony z inicjatywy dr Hałat zespół Karol Rathaus Ensemble zaprosił nas do wysłuchania polskiego prawykonania jednego z utworów kameralnych Rathausa.
- dr. Marcina Moronia, psychologa z Wydziału Nauk Społecznych, współautora (razem z Magdaleną Biolik-Moroń) artykułu pt. „Trait emotional

intelligence and emotional experiences during the COVID-19 pandemic outbreak in Poland: A daily diary study” opublikowanego w czasopiśmie „Personality and Individual Differences”. To spotkanie było okazją, by zastanowić się nad naszą kondycją po roku życia w świecie ogarniętym pandemią COVID-19. Jak radzimy sobie w tym wyjątkowym i trudnym czasie? Jaki wpływ mają na nas środki społecznego przekazu oraz praktycy pomocy psychologicznej?

- prof. dr hab. Magdalenę Rost-Roszkowską, biologkę z Wydziału Nauk Przyrodniczych UŚ, zajmującą się komórkami macierzystymi i ich wpływem na procesy zachodzące w organizmach żywych stworzeń. Badaczka opowiedziała również m.in. o pewnej gąsienicy, która dzięki swoim kulinarnym upodobaniom może przyczynić się do ocalenia Ziemi.
- prof. dr hab. Roberta Musioła z Wydziału Nauk Ścisłych i Technicznych UŚ, który poszukuje nowych rozwiązań w walce z nowotworami, w tym wykorzystania przeciwko komórkom rakowym ich własnego... apetytu?
- prof. dr hab. Katarzynę Krasoń z Instytutu Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych UŚ, która w swoim wystąpieniu opowiedziała m.in. czy wielkie hollywoodzkie produkcje mogą nas uczyć i inspirować, jakie elementy obecne w kinie nowej przygody mogą przydać się do kształcenia przyszłych nauczycieli, wychowawców czy terapeutów oraz jak wygląda droga od padawana do mistrza.
- Milenę Dutkowską, reżyserkę, scenografkę, absolwentkę Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego UŚ, której najnowszy film krótkometrażowy pt. The Hero jako jedyna polska propozycja był wyświetlany podczas 43. Międzynarodowego Festiwalu Filmowego w Moskwie.
- prof. dr hab. Mariana Kisiela, krytyka, historyka literatury, poetę i tłumacza z Instytutu Literaturoznawstwa UŚ, który opowiedział o poetach i wierszach „zespolonych na prawach przypadku, wyjątku i konieczności”.

SERIA WEBINARÓW TEMATYCZNYCH PROWADZONYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW UŚ

W tym wyjątkowym i trudnym roku akademickim Uniwersytet Śląski był bezustannie obecny w przestrzeni internetowej. Osoby spragnione nowej wiedzy oraz inspirujących spotkań mogły uczestniczyć w licznych webinarach i wykładach.

W bieżącym roku na kanałach należących do UŚ opublikowano 50 webinarów/ wykłady online (w tym 17 webinarów pod auspicjami Śląskiego Festiwalu Nauki KATOWICE) – można je odnaleźć w wymienionych poniżej playlistach.

- **Kanał Uniwersytetu Śląskiego na platformie YouTube**
- **Cykl webinarów ŚFN**

KAMPANIA ŚWIADOMY UŚ

W bieżącym roku akademickim zrealizowano dwie kampanie poświęcone dostępności i otwartości dla osób ze specjalnymi potrzebami. Do udziału w kampaniach zaprosiliśmy praktyków i ekspertów, takich jak Danniel Tammet, Maja Lipiak, Fiona Earley, Monika Kłeczek, Magdalena Bełza – Gajdzi-ca i Marta Błońska; którzy podczas 10 webinarów dzielili się swoją wiedzą i doświadczeniem z członkami Wspólnoty Uniwersytetu. Wydarzenia te na kanale You Tube Uniwersytetu Śląskiego obejrzało ponad 5 tys. użytkowników, a w mediach społecznościowych przyciągnęły one uwagę 12,1 tysięcy odbiorców.

Szczegółowe informacje o kampaniach wraz z linkami do filmów znajdują się pod adresem: <https://www.duo.us.edu.pl/pl/kampanie-swiadomy-us>

Kampanie są częścią projektu projektu „DUO – Uniwersytet Śląski uczelnią dostępną, uniwersalną i otwartą” (DUO) współfinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Działanie 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych.

KONCERT ŚWIĄTECZNY

W tym roku akademickim koncert świąteczny przybrał nietypową formę. Członkowie wspólnoty akademickiej przygotowali niespodziankę świąteczną – kolędę uniwersytecką pt. „Zapadnie zmrok...”.

Tekst napisał prof. dr hab. Marian Kisiel z Wydziału Humanistycznego, muzykę skomponował dr Karol Pyka z Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji. W nagraniu wystąpili przedstawiciele różnych grup społeczności naszej uczelni.

Nagranie dostępne jest na kanale YouTube Uniwersytetu Śląskiego:
https://youtu.be/X_5BHfgjW0

OGÓLNOPOLSKA NOC BIOLOGÓW 2021

Dziesiąta jubileuszowa edycja odbyła się 8 stycznia 2021 roku w przestrzeni wirtualnej. Wydarzenie zgromadziło przed ekranami 16 200 odbiorców. Wśród widzów były osoby z Polski, ale także z Wielkiej Brytanii, Niemiec i Holandii. Materiały z wydarzenia dostępne są na platformie YouTube w formie playlisty.

XV EDYCJA ŚWIĘTA LICZBY PI

Wydarzenie, które odbyło się po raz piętnasty 15 marca br., zgromadziło przed ekranami ponad 16 000 widzów – uczniów wraz z nauczycielami oraz pasjonatów nauk ścisłych. Transmitowano je na platformie YouTube na dwóch kanałach (kanał 1, kanał 2).

XXV KONCERT AKADEMICKI Z OKAZJI ŚWIĘTA UCZELNI

Z okazji święta Uniwersytetu Śląskiego 12 czerwca 2021 roku odbył się XXV koncert akademicki „UniVersiTango. Koncert utworów Astora Piazzolli” z udziałem przedstawicieli Uniwersytetu Śląskiego oraz zaproszonych gości. Uroczystość była okazją do uhonorowania osób, których działalność przyczyniła się do rozwoju naszej uczelni. Medal Uniwersytetu Śląskiego otrzymał dr Marcin Krupa – prezydent Katowic, a tytułem profesora honorowego Uniwersytetu Śląskiego wyróżniony został prof. dr hab. inż. Teofil Jesionowski – rektor Politechniki Poznańskiej.

Część artystyczną po raz pierwszy w historii koncertowych spotkań prowadzili studenci Uniwersytetu Śląskiego. W roli prezenterów wystąpili: Wioleta Krusberska, Dawid Juraszek oraz Krzysztof Kaczor z Wydziału Sztuki i Nauki o Edukacji.

Uroczystość można zobaczyć na fanpage’u Uniwersytetu Śląskiego w serwisie Facebook, a także na kanale uczelni na platformie YouTube.

UROCZYSTOŚĆ NADANIA TYTUŁU DHC JOLANCIE WADOWSKIEJ-KRÓL

Decyzją Senatu Uniwersytetu Śląskiego 24 czerwca 2021 roku Jolanta Wadowska-Król została uhonorowana akademickim tytułem doktora *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego. Zapis wydarzenia można odtworzyć na Facebookowym profilu naszej uczelni.

Prof. dr hab. Witold Jacyków z Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji UŚ, zainspirowany działalnością Jolanty Wadowskiej-Król, wykonał zdjęcia i zrealizował wystawę poświęconą Pani Doktor. Wystawę można zobaczyć w formie online.

Jeszcze przed uroczystością nadania tytułu doktora *honoris causa* odbyło się spotkanie z Panią Doktor, które rozpoczęło się od premiery filmu edukacyjnego pt. *Tajemnica trucia szopienickich dzieci*.

BADANIE OPINII UŻYTKOWNIKÓW NEWSLETTERA

W związku z końcem pierwszego „sezonu” „Informacji dla wspólnoty akademickiej” chcielibyśmy zapytać Państwa, naszych Czytelników, które z prezentowanych treści cieszyły się szczególnym zainteresowaniem i co moglibyśmy w tym przedsięwzięciu poprawić. Serdecznie prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety, która pomoże nam udoskonalić zawartość newslettera oraz wyznaczyć optymalny termin jego rozsyłania w roku akademickim 2021/2022.

Ankietę znajdą Państwo pod adresem:

<https://el.us.edu.pl/ankiety/index.php/475197?lang=pl>

